

tom 15

CZYTAJ PO POLSKU

poziom średni — B1/B2

SŁAWOMIR MROŻEK

**Na pełnym morzu
List w butelce**

Zaadaptowała i opracowała
Maria Waclawek

UNIWERSYTET ŚLĄSKI
WYDAWNICTWO

Czytaj po polsku

SŁAWOMIR MROŹEK

Na pełnym morzu
List w butelce

Czytaj po polsku

Materiały pomocnicze do nauki
języka polskiego jako obcego

SŁAWOMIR MROŹEK

Na pełnym morzu
List w butelce

Zaadaptowała i opracowała
Maria Waclawek

Edycja dla średnio zaawansowanych (poziom B1 / B2)

Tom 15

Seria
Czytaj po polsku (15)

Redaktorzy naukowi serii
Romuald Cudak, Wioletta Hajduk-Gawron,
Jolanta Tambor

Recenzentka
Li Yinan

Zrealizowano w projekcie „Polska na językach”.
Projekt jest finansowany przez
Narodową Agencję Wymiany Akademickiej
w ramach programu
Promocja Języka Polskiego.

Sławomir Mrozek

Sławomir Mrozek (1930–2013) to jeden z klasyków współczesnego dramatu (reprezentował nurt teatru absurdu), jego utwory należą do najczęściej grywanych w Polsce i za granicą. Autor uznawany był – obok Stanisława Lema i Witolda Gombrowicza – za jednego z najpoczytniejszych polskich prozaików. Dzieła Mrożka zostały przetłumaczone na kilkanaście języków.

Pierwszy sukces odniósł w 1950 roku, otrzymując za ryunkowe żarty nagrodę czasopisma „Szpilki”. Dzięki satyrycznym obrazkom i pełnym czarnego humoru opowiadaniom szybko stał się bardzo popularny. W 1963 roku wyemigrował do Włoch, następnie do Francji i Meksyku, w 1996 roku wrócił do Krakowa. W swej twórczości poruszał zarówno tematy związane z Polską – jej historią, kulturą (np. romantyzm, demaskacja absurdów rzeczywistości okresu PRL, a także lat późniejszych) – jak i zagadnienia uniwersalne (m.in. wolność, moralność, zasady postępowania, zagrożenia współczesnej cywilizacji). W 2002 roku pisarz przeszedł udar mózgu, którego konsekwencją była afazja (utrata zdolności posługiwania się językiem). W ramach terapii stworzył autobiograficzną książkę pt. *Baltazar*. W 2008 roku ze względów zdrowotnych zdecydował się ostatni raz na emigrację. Kilka miesięcy przed śmiercią otrzymał tytuł doktora *honoris causa* Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Zmarł 15 sierpnia 2013 roku w Nicei, mając 83 lata. Został pochowany w Panteonie Narodowym w Krakowie.

Sławomir Mrożek (1930–2013) is one of the classics of contemporary drama (he represented the Theatre of the Absurd current), his works are one of the most frequently performed in Poland and abroad. Next to Stanisław Lem and Witold Gombrowicz, the author is considered one of the most widely-read Polish prose writers. Mrożek's works have been translated into over a dozen languages.

He achieved his first success in 1950, receiving an award from the magazine *Szpilki* for his cartoon jokes. Thanks to his satirical pictures and stories full of black humour, he quickly gained popularity. In 1963, he emigrated to Italy, then moved to France and Mexico, and returned to Krakow in 1996. In his works, he touched upon the subjects related to Poland – its history, culture (e.g. romanticism, exposing the absurdities of the reality of the communist era and of later years), as well as universal issues (e.g. freedom, morality, principles of conduct, the dangers of contemporary civilisation). In 2002 the writer had a stroke, which resulted in aphasia (loss of the ability to use language). As part of his therapy, he wrote an autobiographical book entitled *Baltazar*. In 2008, due to health problems, he decided to emigrate for the last time. A few months before his death, he received an honorary doctorate from the Silesian University in Katowice. He died on 15 August 2013 in Nice, aged 83. He was buried in the National Pantheon in Krakow.

Slawomir Mrozek (1930–2013) gehört zu den Klassikern der polnischen Gegenwartsdramatik (er repräsentiert die Strömung des absurden Theaters). Seine Bühnenstücke gehören zu den in Polen und im Ausland am häufigsten gespielten. Neben Stanisław Lem und Witold Gombrowicz galt Mrozek auch als einer der bekanntesten polnischen Prosaautoren. Seine Werke wurden in über ein Dutzend Sprachen übersetzt.

Einen ersten Erfolg erlangte Mrozek 1950, als er für seine Karikaturen den Preis der Zeitschrift „Szpilki“ bekam. Seine gezeichneten Satiren und Erzählungen voller schwarzen Humors verhalfen ihm schnell zur großen Popularität. 1963 emigrierte Mrozek nach Italien, dann nach Frankreich und Mexiko. 1996 kehrte er nach Kraków zurück. In seinem Schaffen griff er sowohl Themen auf, die die polnische Geschichte und Kultur betrafen (z.B. Romantik, Demaskierung der absurden Realität in der Zeit der Volksrepublik) als auch Themen universelle Art (u.a. Freiheit, Moral, Verhaltensmuster, Bedrohung der modernen Zivilisation). Infolge eines Schlaganfalls 2002 litt Mrozek an Aphasie und büßte seine Sprachfähigkeit ein. Im Rahmen der Therapie schuf er seine Autobiografie, die unter dem Titel „Baltazar“ erschien. Aus gesundheitlichen Gründen entschloss er sich 2008 erneut und letztmalig zu emigrieren. Wenige Monate vor seinem Tod verlieh ihm die Schlesische Universität Katowice die Ehrendoktorwürde. Im Alter von 83 Jahren starb Mrozek am 15. August 2013 in Nizza. Bestattet wurde er in der Peter-und-Pauls-Kirche in Kraków – dem nationalen Pantheon der Polen.

Славомир Мрожек (1930–2013) – один из классиков современной драматургии (представитель течения «театр абсурда»), именно его произведения чаще всего ставят в театрах в Польше и за границей. Наряду со Станиславом Лемом и Витольдом Гомбровичем Мрожек считается одним из наиболее популярных польских прозаиков. Его произведения были переведены на многие языки.

Впервые успех пришел к Мрожеку в 1950 году: он получил премию журнала «Шпильки» за карикатуры. Благодаря сатирическим картинкам и полным черного юмора рассказам он довольно скоро стал популярным. В 1963 году писатель эмигрировал в Италию, а затем во Францию и Мексику, а в 1996 году вернулся в Краков. В своем творчестве он затрагивал как темы, связанные с Польшей, ее историей, культурой (например, с эпохой романтизма, а также разоблачал абсурдность действительности в ПНР и в Польше последующих лет), так и универсальные вопросы (свобода, нравственность, принципы поведения, угрозы современной цивилизации). В 2002 году Мрожек перенес инсульт, в результате которого у него развилась афазия (речевая дисфункция). В рамках терапии он создал автобиографическое произведение «Валтасар». В связи с ухудшающимся здоровьем в 2008 году Мрожек принял решение эмигрировать в последний раз. За несколько месяцев до смерти он получил степень доктора «honoris causa» («Почетный доктор») Силезского университета города Катовице. Мрожек умер 15 августа 2013 года в Ницце в возрасте 83 лет. Он был похоронен на Национальном пантеоне – некрополе деятелей искусства и науки в Кракове.

Slawomir Mrozek (1930–2013) est l'un des dramaturges contemporains classiques (il représente le courant du théâtre de l'absurde). Ses œuvres comptent parmi les plus jouées en Pologne et à l'étranger. À côté de Stanisław Lem et de Witold Gombrowicz, il est reconnu comme l'un des plus populaires auteurs polonais. Les œuvres de Mrozek sont traduites en plusieurs langues.

En 1950, il reçoit le prix de la revue «Szpilki». Ce prix, attribué pour ses dessins humoristiques, est son premier succès. Il devient rapidement très populaire grâce à ses images satiriques et ses nouvelles pleines d'humour noir. En 1963, il émigre en Italie, puis il s'installe successivement en France et au Mexique. En 1996, Mrozek retourne à Cracovie. Dans ses œuvres, il aborde les sujets concernant la Pologne – son histoire, sa culture (p.ex. le romantisme ; il démasque les absurdités de la réalité en PRL [République populaire de Pologne] et dans les années suivantes) et des problèmes universels (entre autres la liberté, la morale, les règles du comportement, les menaces de la civilisation moderne). En 2002, l'écrivain a une attaque cérébrale qui est à l'origine de l'aphasie (trouble du langage causé par les dommages dans le cerveau). Pour sa thérapie, il crée un livre autobiographique *Baltazar*. En 2008, il décide d'émigrer pour des raisons de santé. Quelques mois avant sa mort, l'Université de Silésie de Katowice lui décerne le titre de docteur *honoris causa*. Il meurt le 15 août 2013 à Nice à l'âge de 83 ans. Il est enterré au Panthéon National à Cracovie.

Sławomir Mrożek (1930–2013) é um dos clássicos do drama contemporâneo (ele representou o drama do absurdo), suas obras estão entre as mais representadas na Polônia e no exterior. O autor foi considerado – junto com Stanisław Lem e Witold Gombrowicz – um dos escritores de prosa poloneses mais lidos. As obras de Mrożek foram traduzidas para várias línguas.

Ele alcançou seu primeiro sucesso em 1950, recebendo o prêmio da revista “Szpilki” por suas piadas em cartum. Graças a imagens satíricas e histórias cheias de humor negro, ele rapidamente se tornou muito popular. Em 1963 emigrou para a Itália, depois para a França e o México, em 1996 voltou para Cracóvia. Em suas criações, ele tratou de tópicos relacionados à Polônia – sua história, cultura (por exemplo, romantismo, expondo os absurdos da realidade do período PRL – República Popular da Polônia, período comunista – e anos posteriores), bem como questões universais (por exemplo, liberdade, moralidade, regras de conduta, ameaças à civilização moderna). Em 2002, o escritor sofreu um acidente vascular cerebral que resultou em afasia (perda da capacidade de usar uma língua). Como parte da terapia, ele criou um livro autobiográfico intitulado *Baltazar*. Em 2008, por motivos de saúde, decidiu emigrar pela última vez. Poucos meses antes de sua morte, ele recebeu o título de doutor *honoris causa* da Universidade da Silésia em Katowice. Ele morreu em 15 de agosto de 2013 em Nice, aos 83 anos. Ele foi enterrado no Panteão Nacional de Cracóvia.

斯瓦沃米尔·姆罗热克（1930年-2013年）：当代戏剧经典作家之一，波兰荒诞派戏剧的代表，他的剧作在波兰及全世界广受欢迎。他与斯坦尼瓦夫·莱姆和维托尔德·贡布罗维奇一样，被认为是拥有最广泛读者的波兰小说家之一。姆罗热克的作品已被译为十几种语言。

1950年，斯瓦沃米尔·姆罗热克的戏谑漫画获得了《别针》杂志奖，迎来创作事业的首次成功。凭借讽刺画和充满黑色幽默的故事，他很快变得非常受欢迎。1963年，姆罗热克移民到意大利，后移居至法国和墨西哥，1996年回到克拉科夫。他的作品不仅涉及与波兰相关的主题——历史，文化(如浪漫主义和反映波兰人民共和国时期及其后几年波兰荒谬的社会现实)，而且还反映了一些普遍性问题(如自由，道德，行为规则，现代文明的威胁)。2002年，作家因中风患上了失语症（丧失语言的能力）。接受治疗期间，他创作了名为《伯沙撒》的自传。2008年，出于健康原因，他决定最后一次移民。去世前几个月，姆罗热克获得了卡托维兹西里西亚大学的荣誉博士学位。作家于2013年8月15日在法国尼斯去世，享年83岁。他被安葬在克拉科夫的国家万神殿。

SŁAWOMIR MROŻEK

Na pełnym morzu

Zaadaptowała i opracowała
Maria Waclawek

Na pełnym morzu – jednoaktowy utwór dramatyczny, który miał premierę teatralną w 1961 roku, a po raz pierwszy został opublikowany w 1963 roku w książce *Utwory sceniczne*. Akcja toczy się na tratwie na (tytułowym) pełnym morzu. Głównymi bohaterami są trzech odczuwający głód rozbitkowie, reprezentujący różne klasy społeczne i mający odmienne poglądy na życie. Autor symbolicznie nazywa ich: Mały, Średni i Gruby. Panowie, zorientowawszy się, że skończyły im się już zapasy żywności, postanawiają zjeść jednego spośród siebie. Rozważają wybór odpowiedniego kandydata. Po konieczności unieważnienia przeprowadzonego losowania Średni i Gruby próbują nakłonić Małego, by dobrowolnie zgodził się stać się ich posiłkiem... Utwór traktuje o wolności, uleganiu presji i wyborze.

Na pełnym morzu (Out At Sea) – a one-act dramatic work that premiered theatrically in 1961 and was first published in 1963 in the book *Utwory sceniczne (Dramatic plays)*. The action takes place on a raft at (eponymous) sea. The main characters are three hunger-stricken castaways who represent different social classes and have different views on life. The author

symbolically names them: Small, Medium and Fat. The men, having realised that they have run out of food, decide to eat one of their own. They consider choosing a suitable candidate. After having to invalidate the draw, Medium and Large try to persuade Small to voluntarily agree to become their meal... The piece deals with freedom, choice and yielding to pressure.

Na pełnym morzu (dt.: *Auf hoher See*) – dieser Einakter hatte seine Bühnenpremiere 1961 und wurde erstmals 1963 im Buch *Utwory sceniczne* (dt.: *Stücke*) publiziert. Die Handlung spielt auf einem Floß, das auf hoher See treibt. Darauf die Akteure: drei hungrige Schiffsbrüchige, die jeweils eine gesellschaftliche Klasse und deren Haltungen repräsentieren. Der Autor nennt sie symbolisch den Kleinen, den Mittleren und den Dicken. Nachdem die Männer feststellten, dass ihnen die Vorräte ausgegangen waren, beschließen sie einen zu opfern und erwägen die Wahl eines entsprechenden Kandidaten. Das Losverfahren erklären sie als ungültig, woraufhin der Mittlere und der Dicke versuchen, den Kleinen zu überzeugen, sich freiwillig als Proviant zu opfern. Das Werk handelt von Freiheit, gesellschaftlichem Druck und der Suche nach Optionen.

Na pełnym morzu (*В открытом море*) – это пьеса в одном действии, театральная премьера которой состоялась в 1961 году, а первая публикация увидела

свет в 1963 году в книге «Сценические произведения». Действие происходит на плоту в открытом море. Главные герои – выжившие в кораблекрушении три голодающих представителя различных социальных слоев с разными взглядами. Автор дает им символические имена – Мелкий, Средний и Большой. Мужчины, осознав, что провиант заканчивается, решают съесть кого-то одного. Они задумываются над выбором наиболее подходящего кандидата. После вынужденной отмены результатов голосования Средний и Большой пытаются убедить Мелкого добровольно согласиться стать их обедом... Произведение посвящено свободе, уступчивости под давлением и возможности делать выбор.

Na pełnym morzu (En pleine mer) – pièce en un acte qui a eu sa première représentation théâtrale en 1961. Elle a été publiée pour la première fois dans le livre *Utwory sceniczne (Oeuvres scéniques)* en 1963. L'action de la pièce se déroule sur un radeau en pleine mer. Les protagonistes, trois naufragés affamés, représentant trois classes sociales, ont de différentes visions du monde. L'auteur les appelle symboliquement : Petit, Moyen et Gros. Quand ils voient que leurs réserves de vivres s'épuisent, ils décident de manger l'un d'eux. Ils veulent choisir un bon candidat. Après l'annulation du tirage, Moyen et Gros essaient de convaincre Petit de devenir leur repas ... L'œuvre parle de la liberté, de la contrainte à laquelle on ne peut pas résister et du choix.

Na pełnym morzu (Em alto mar) – um drama de um ato que estreou em 1961 e foi publicado pela primeira vez em 1963 no livro *Utworthy sceniczne (Obras de palco)*. A ação ocorre em uma jangada em alto mar. Os personagens principais são três sobreviventes famintos, representando diferentes classes sociais e com diferentes visões de vida. O autor os nomeia simbolicamente: Pequeno, Médio e Gordo. Os cavalheiros, percebendo que seus suprimentos de comida acabaram, decidem comer um deles. Eles consideram a escolha do candidato certo. Após a necessidade de anular o sorteio realizado, o Médio e o Gordo tentam persuadir o Pequeno a aceitar voluntariamente ser a sua refeição ... A peça é sobre liberdade, sucumbir à pressão e à escolha.

《在茫茫大海上》——1961年首演的独幕剧，1963年在《舞台作品》一书中首次出版。故事发生在茫茫的大海上（作品题目）的一个木筏上。主人公是三个饥饿的幸存者，他们代表着不同的社会阶层，对生活有着不同的看法。作者将他们象征性地命名为：小个子，中不溜和大胖子。当意识到食物已经吃光了，这三个男人就决定吃他们中的一个人。他们开始考虑合适的候选人。在必须取消抽签之后，“中不溜”和“大胖子”试图说服“小个子”自愿同意成为他们的食物……这部作品讲的是自由，对压力的屈服和选择

Na pełnym morzu

OSOBY

Gruby Rozbitek

Średni Rozbitek

Mały Rozbitek

Listonosz

Lokaj

Scena przedstawia tratwę¹ na pełnym morzu. Trzej rozbitkowie w eleganckich czarnych garniturach, białych koszulach siedzą na krzesłach. Poza tym na tratwie znajduje się kufer.

Gruby – Jestem głodny.

Średni – Zjadłbym coś.

Mały – Wydawało mi się, że zostało jeszcze trochę cielęciny z groszkiem.

Gruby – Nic nie zostało.

Średni – Zjedźmy coś!

Mały – Ja także bym coś zjadł.

Gruby – „Coś”?... Niech panowie będą realistami. Musimy zjeść nie coś, ale kogoś...

¹ tratwa – «platforma z połączonych ze sobą fragmentów drzew itp., służąca do pływania, środek transportu wodnego»

Średni (*rozgląda się w prawo, lewo i w tył*) – Nie widzę...

Mały – Ależ ja również nie widzę tu nikogo, poza...

Gruby – Musimy zjeść kogoś z nas.

Średni – Zjedzmy!

Mały – Tak! Tak! Zjedzmy!

Gruby – Panowie, nie bądźmy dziećmi. W tej sytuacji ktoś z nas musi powiedzieć: „Proszę bardzo. Panowie będą łaskawi² się poczęstować”.

Średni – Kto?

Mały – Kto?

Gruby – O to właśnie chciałem się zapytać. Apeluję do poczucia koleżeństwa. Do dobrego wychowania panów.

Mały – Może to brutalne, co powiem, ale muszę się przyznać do okropnego³ egoizmu. Jeszcze w szkole drugie śniadanie zjadałem zupełnie sam, nie dzieliłem się z nikim.

Gruby – Bardzo nieładnie. Ale trudno. Zrobimy losowanie.

Średni – Doskonale.

Mały – To najlepsze wyjście.

Gruby – Będziemy losowali według następującego systemu: jeden z panów wymieni jakąś cyfrę. Potem drugi jakąś inną cyfrę. Na końcu ja także wymienię głośno jakąś cyfrę. Jeżeli suma wszystkich trzech cyfr będzie nieparzysta⁴ – los padnie na mnie! Ja zostanę

² być łaskawym – tu: «chcieć, móc»; *Panowie będą łaskawi się poczęstować* – ‘Panowie zechcą/mogą’

³ okropny – tu potocznie: «bardzo duży, ogromy»

⁴ liczba nieparzysta – taka liczba całkowita, której nie można podzielić przez 2, np. 1, 3, 5...

zjedzony. Jeżeli suma będzie parzysta⁵, wówczas zostanie zjedzony któryś z panów.

Średni – Nie... właściwie to jestem przeciwnikiem hazardu.

Mały – A co będzie, jeżeli pan się pomyli?

Gruby – Panowie nie mają do mnie zaufania. Trudno.

Średni – Lepiej znajdziemy inne wyjście. Jesteśmy ludźmi cywilizowanymi.

Gruby – Więć dobrze. Możemy zorganizować wybory.

Średni – Niezła myśl. (*do Grubego*) Czy zgodzi się pan, że pójdę z panem do urny wyborczej? To uprości kampanię.

Mały – Parlamentaryzm się przeżył⁶...

Gruby – Ale nie ma innej drogi. Jeżeli woli pan dyktaturę, chętnie obejmę władzę.

Mały – Nie, nie! Precz⁷ z tyranią!

Gruby – A więc wolne wybory!

Średni – Tajne!

Mały – Ale każdy kontrkandyduje samodzielnie.

Gruby – Oto kapelusz. Będziemy do niego wrzucali kartki z nazwiskiem kandydata.

Mały – Ja nie mam pióra.

Średni – Chętnie pożyczymy panu.

⁵ liczba parzysta – taka liczba całkowita, którą można podzielić przez 2, np. 2, 4, 6...

⁶ przeżyć się < (przestać) żyć – «stać się nieaktualnym, niemodnym, być *passé*»

⁷ precz – «ekspresywne określenie oznaczające to, że bardzo czegoś nie chcemy»

Gruby (*wyciągając wieczne pióro z kieszeni*) – Oto pióreczko!

Mały – Chwileczkę. Jeżeli już urządzamy wybory jako ludzie cywilizowani, to nie możemy pominąć etapu propagandy przedwyborczej, która na całym świecie poprzedza właściwą akcję.

Gruby – Jeżeli pan się upiera...

Średni – No to agitujmy, byle szybko!

Gruby – Otwieramy wiec. Kto pierwszy na trybunę?

Średni (*do Małego*) – Może pan?

Mały – Wolałbym potem... Nigdy nie byłem dobrym mówcą.

Średni – Pan zasugerował wiecowanie⁸. Niech więc pan zaczyna.

Mały – Jeżeli panowie życzą sobie koniecznie... (*staje na krześle. Gruby Rozbitek wyciąga z kieszeni transparent i podaje jeden jego koniec Średniemu Rozbitkowi. Napis brzmi: „Chcemy jeść!”*) Hmm... Panowie!

Średni – My ludzie prości!

Mały – Koledzy! Zebraliśmy się tutaj, ażeby rozwiązać palący problem zaopatrzenia w żywność. Ja nie powinienem być brany pod uwagę jako kandydat. Ja mam żonę i dzieci. Nieraz siadywałem w ogrodzie i huštałem dzieci, a żona haftowała. Czy widzicie ten łagodny, spokojny obrazek, czy to was nie wzrusza?

⁸ wiecowanie < wiec – «uczestniczenie lub organizowanie wiecu, czyli spotkania (np. pracowników fabryki, kandydatów w wyborach) w celu przedyskutowania jakichś spraw lub wyrażenia wobec nich swojej postawy»

Średni – To nie jest żaden argument. Kiedy chodzi o dobro ogólne, sentymenty nie grają roli. Dzieci mogą się huścić same.

Mały – Ależ koledzy! Gdy byłem jeszcze małym pacholęciem⁹, snulem ambitne plany. To prawda, że nie dość pracowałem nad sobą i nie osiągnąłem tego, co zamierzałem. Ale czuję, że nie jest jeszcze za późno. Będę ćwiczył wolę, kształtował charakter, zdobywał wiedzę. Staną się kimś.

Średni – Chcemy jeść!

Gruby – Pan pozwoli, razem. Trzy, cztery...

Gruby i Średni (*razem*) – Chce-my-jeść! Chcemy-jeść!

Mały (*prawie z płaczem*) – Nie radzę, stanowczo nie radzę... (*schodzi z trybuny*)

Średni (*wchodzi na trybunę*) – Bracia! (*Gruby bije brawo*) Ja tam nieuczony i mówić dużo nie lubię. Robić, to co innego. Już od najmłodszych lat interesuje mnie sztuka kulinarna. Nie tyle samo jedzenie, o nie! Jestem człowiekiem skromnym, mało wymagającym i prawdę mówiąc, jeść nie lubię. Co ja mówię! W ogóle nic nie jem. Z jedzeniem skończyłem raz na zawsze. Natomiast praca nad przygotowaniem posiłków stała się radością mojego życia. Nie ma nic przyjemniejszego dla kucharza, jak po ciężkim wysiłku patrzeć, jak inni jedzą i im smakuje. Dodam, że jestem specjalistą od dań mięsnych. Tyle chciałem powiedzieć.

Gruby – Brawo! (*bije brawo. Gruby przez chwilę rozgląda się dookoła, jak gdyby otaczał go wielki tłum*)

⁹ pacholę (słowo przestarzałe) – dziś: «chłopiec, dziecko»

Gruby – Pozdrawiam was, głodni!

Średni – Hurrra! Niech żyje!

Gruby (*ucisza go*) – Będę mówił krótko, po żołniersku! Po pierwsze, sami zadecydujecie. Jestem tylko waszym sługą¹⁰ i wola wasza jest dla mnie święta. Zjem, co mi dadzą. Po drugie, jestem niestrawny¹¹. Zawsze byłem kościsty¹² i cienki. Mam dwa żelazne żebra, wyciętą wątrobę i jedną nogę krótszą. Po trzecie, jeżeli mnie nie wybierzecie, wówczas ten drugi dostanie udko i polędwiczkę. Ja zadowolę się resztą i ozorkiem¹³!

Średni – Brawo, brawo, prowadź, wodzu¹⁴!

Gruby (*do Małego*) – Jest pan zadowolony?

Mały – Był pan wspaniały! Tylko... ja... właśnie... ja nie mogę jeść polędwicy... szkodzi mi...

Średni (*stając na baczność przed Grubym*) – Moje gratulacje. W sprawie ozorka jestem całkowicie po pańskiej stronie.

Gruby – No, kampanię mamy za sobą. Teraz głosujemy.

¹⁰ sługa (słowo przestarzałe) – «służący; osoba pracująca u kogoś i zajmująca się sprzątaniami i innymi pracami domowymi, gospodarskimi itp.; tu: osoba, która jest do czyjejś dyspozycji, jest komuś w czymś użyteczna»

¹¹ niestrawny < strawny < strawić – «taki, którego nie można zjeść (strawić)»

¹² kościsty < kość – «taki, któremu widać kości; chudy»

¹³ ozorek < ozór – «język zwierzęcia, tu: język jako organ do zjedzenia»

¹⁴ wódz – «ten, kto przewodzi; przywódca, lider»

Kładzie cylinder na środku tratwy. Wszyscy rozchodzą się w trzy różne strony i piszą na karteczkach, odwróteni tyłem do siebie. Gruby podchodzi do Małego i zagląda mu przez ramię, ale Mały spostrzega to w porę i oddaje pióro Grubemu.

Mały – Najmocniej dziękuję.

Gruby – Drobiazg. Gdyby pan chciał jeszcze coś poprawić, służę panu z całą chęcią.

Gruby odchodzi na inny róg tratwy, teraz obaj, Gruby i Średni, wypełniają swoje karteczki. Mały wciąż stoi odwrócony tyłem do nich, potem wszyscy jednocześnie odwracają się i składają karteczki do cylindra.

Gruby – No to liczymy głosy.

Średni – Bardzo jestem ciekaw. Głosowanie zaostreza apetyt.

Mały – Mógłby pan zachować trochę więcej taktu. *(Gruby wkłada rękę do cylindra, potem podnosi głowę i patrzy w milczeniu na Małego)* Co się stało?

Gruby – Panowie, musimy unieważnić wybory.

Średni – Jak to? Ja jestem głodny.

Mały – Pan chce storpedować¹⁵ wolne, demokratyczne wybory?

Gruby – W cylindrze są cztery karteczki. Cztery! *(Gruby i Średni wpatrują się w Małego)*

Mały *(niewinnie)* – Mówiłem, że parlamentaryzm się przeżył.

Średni – Co teraz będzie?

¹⁵ storpedować < torpeda – «zniszczyć torpedą, tu: uniemożliwić wykonanie czegoś»

Gruby – Typowy kryzys gabinetowy. Może po prostu zastosujemy zasadę nominacji kandydata?

Mały – Kto będzie nominował?

Gruby – Chętnie się podejmę.

Mały – Oczywiście! Tak właśnie myślałem. Nie! Nie ma mowy!

Średni – Paskudna sprawa. Demokracja nie wyszła, dyktatura się nie przyjmie. Trzeba jednak coś wymyślić.

Gruby – W takich chwilach sytuację może uratować tylko ofiarna, pełna poświęcenia i zapału jednostka¹⁶. Drogi i szanowny kolego!...

Mały – Nie, nie! Ostrzegam, że nie będę słuchał!

Średni – Słuchaj pan!

Gruby – Nie da się ukryć takich cech charakteru, jak chęć do poświęceń, miłość bliźniego, solidarność. W panu jest coś, co pana od nas odróżnia, to coś, to właśnie wrodzona szlachetność, nieodparte pragnienie służenia wspólnej sprawie.

Średni – W życiu nie widziałem lepszego człowieka.

Gruby – Jesteśmy szczęśliwi, że nareszcie kolektyw może odpowiedzieć na pańskie gorące wezwanie. Pan tęskni, aby przejść do naszej pamięci jako jednostka doceniona, skromna, koleżeńska, apetyczna...

Mały – Nie chcę.

Średni – Jak to, nie chce pan zostać ochotnikiem?

Mały – Nie.

Średni – To ohydne!

¹⁶ jednostka – tu: «pojedynczy człowiek»

Mały – Nie mam powołania do wielkości.

Średni – Od dzisiaj może mi pan nie podawać ręki. Miałem pana za uczciwego człowieka, patriotę naszej tratwy, a okazał się pan łajdakiem¹⁷. Żegnaj! *(odchodzi i odwraca się plecami do Małego)*

Gruby – Tak. Zawiedliśmy się na panu. Honor nic nie znaczy dla pana. Ale wobec tego proszę, może pan sam zaproponuje jakieś inne wyjście?

Mały – Wyjście? Proszę bardzo! Od dziecka marzyłem o powszechnej sprawiedliwości. Żądam tylko sprawiedliwości, niczego więcej!

Gruby – Pan mnie zdumiewa!

Mały – Dlaczego?

Gruby – Jaką ma pan pewność, że sprawiedliwość nie obróci się przeciwko panu, to znaczy, chciałem powiedzieć, że nie wstawi się za pańską kandydaturą?

Mały – Ależ to zupełnie proste. Od dziecka byłem nieszczęśliwy, nic mi się nie udawało. Okoliczności obracały się przeciwko mnie, więc...

Gruby – Więc uważa pan, że teraz powszechna sprawiedliwość zrównoważy pański dotychczasowy brak szczęścia?

Mały – Tak.

Gruby – Zaskakujące, że na brak sprawiedliwości narzekają przede wszystkim niezadowoleni.

Mały – Ja się nie cofam. Ja się zgodzę na wszystko, pod warunkiem, że rozstrzygnięcie będzie sprawiedliwe.

¹⁷ łajdak (kolokwializm) – «ten, kto jest niegodziwy, nikczemny, zły»

Gruby – Czyli pod warunkiem, że pan nie będzie zjedzony.

Mały – To są insynuacje, najpierw proszę o sprawiedliwość.

Gruby – Siadajmy, panowie. To będzie trudne, ale da się zrobić.

Wszyscy zajmują miejsca, jak na początku.

Gruby (*do Średniego*) – Panie kolego, czy pan ma matkę?

Średni (*z wahaniem*) – Jakby to powiedzieć... A pan, szefie?

Gruby (*wznosząc oczy ku niebu*) – Niestety, jestem zupełnym sierotą. Biedni rodzice!

Średni (*z pośpiechem*) – Właśnie to samo chciałem powiedzieć.

Gruby (*do Małego*) – A pan?

Mały – Posiadam mamusię. W tej chwili oplakuje mnie w swojej samotności. Biedna mama!

Gruby – Wydaje mi się, że sprawa jest zupełnie prosta z punktu widzenia sprawiedliwości. Sieroctwo nawet wśród dzikich ludów uważane było za najcięższe nieszczęście. Gdyby którykolwiek z nas, sierot, miał zostać zjedzony, byłby to policzek wymierzony elementarnej sprawiedliwości. Nie dosyć, że sieroctwo, to jeszcze zjedzenie!

Mały – Ależ!...

Gruby – To jasne jak dzień. Pan posiada mamusię, panu zawsze było lepiej na świecie, czy nie uważa pan, że już czas spłacić moralny dług, zaciągnięty przez pana wobec sierot? Tym bardziej że, jak sam pan powiedział, pańska mamusia i tak już pana oplakuje.

Mały – Ale, być może, moja mama też już nie żyje. Ostatnio słabo się czuła, a już tak dawno nie byłem w domu...

Gruby – Fantazjowanie artysty. Pańska mama na pewno cieszy się dobrym zdrowiem, daj jej Boże długie życie, podczas gdy nasi rodzice... (*do Średniego*) Czy pamięta pan te długie, jesienne wieczory, kiedy, dziećmi jeszcze będąc, boso, sprzedawaliśmy zapałki przechodniom?

Średni (*zastaniając oczy dłonią*) – Ach, o tym niech pan nie wspomina. O tym lepiej zapomnieć.

Mały – Przepraszam, zdaje się, że słyszę jakiś głos na pełnym morzu (*nasłuchuje*).

Gruby – Pan zmienia temat. Oczywiście. Ludzka niedola¹⁸ nie budzi w panu żadnych uczuć. Ach, ci egoistycznie wychowani maminsynkowie!

Słyszać jakiś słaby głos.

Średni (*oskarżycielsko*) – On miał piłkę, kiedy był mały.

Gruby – Piłkę i misia.

Słyszać głos znacznie bliżej.

Głos – Ratunku! Pomooooocy!

Mały – Kiedy naprawdę! O, teraz już słyszać wyraźnie!

Głos – Na pooooomoc!

Gruby – Rzeczywiście, ktoś płynie w naszą stronę... Sierotom zawsze wiatr w oczy wieje¹⁹.

¹⁸ niedola – «zły los, niepowodzenie, nieszczęście»

¹⁹ Gra słów, modyfikacja przysłowia *Biednemu zawsze wiatr w oczy (wieje)* – «biednemu trudniej w życiu».

Średni (*wstając i wpatrując się w morze*) – Szefie, może to ktoś z jedzeniem. Widzę, że płynie, posługując się tylko jedną ręką, a w drugiej trzyma jakiś duży przedmiot.

Gruby i Mały także wstają z miejsc i zbliżają się do Średniego na brzeg tratwy.

Mały – Tak, tak, nie jest wykluczone. Mało to jest wypadków, kiedy wieśniak idący na targ z prosięciem wpada do wody? Płynąc, kurczowo przytrzymuje jedną ręką prosię, swoje jedyne dobro...

Głos (*zupełnie blisko*) – Pomocy!

Z morza wyłania się Listonosz. Średni podaje mu rękę i wciąga go na tratwę.

Listonosz – Serdecznie dziękuję.

Gruby – Nie ma pan czegoś do zjedzenia?

Listonosz – Nic absolutnie. Sam bym chętnie coś przekąsił. (*dostrzegając Małego*) Ależ to pan! Nie, do prawdy, jaki to niezwykły zbieg okoliczności!

Gruby – Panowie się znają?

Listonosz – Od dziesięciu lat dostarczam panu pocztę. Nie wiedziałem, że pan znajduje się na morzu. Ale doskonale się składa, mam dla pana depeszę²⁰.

Mały – Depeszę dla mnie?

Listonosz – Tak. Właśnie zdążyłem z tą depeszą do pańskiego domku, kiedy mnie zmyła fala. (*szuka w torbie*) Oto ona.

Mały (*odchodząc na bok, żeby otworzyć i przeczytać depeszę*) – Panowie wybaczą.

²⁰ depesza – «telegram, tekst przesłany telegraficznie»

Gruby (*bardzo podejrzliwie, do Listonosza*) – Ten mundur jest prawdziwy?

Listonosz – Prawdziwy, tylko mokry.

Mały – Hurra!

Gruby – Co się stało?

Mały – Panowie, spotkał mnie ciężki los. Moja matka nie żyje. I w związku z tym ja również jestem sierotą, wobec tego będziemy musieli jeszcze raz przemyśleć sprawę zjedzenia kogoś z nas.

Gruby – Protestuję! To jest jakiś podstęp! Na pewno ukartował²¹ to pan z listonoszem!

Listonosz – Pan obraża funkcjonariusza na służbie.

Mały – Oskarża mnie pan bezpodstawnie. Proszę spytać listonosza, czy byłem z nim w zмовie²².

Gruby – Doskonale. Zapytajmy. Jeżeli odpowie: „tak”, zjadamy pana bezapelacyjnie. Jeżeli zaprzeczy, wtedy zjadamy listonosza.

Listonosz – Jakże to tak? Człowiek dopiero co wszedł, a tu od razu go zjadać? Do czego to podobne?

Mały (*do Listonosza*) – Jeżeli pan złoży fałszywe zeznanie, że byliśmy w zмовie, poskarżę się na pana w dyrekcji poczty.

Listonosz – Proszę się nie obawiać. Mam za sobą trzydzieści lat nienagannej służby.

Gruby – Czy był pan w zмовie z tym panem? Jeżeli tak i wiadomość o zgonie jego mamusi jest sfingowana,

²¹ ukartować – «w tajemnicy zaplanować coś złego przeciw komuś»

²² być w zмовie < zмова – «mieć w sekrecie porozumienie w jakiejś sprawie, zwykle skierowane przeciwko komuś»

dostanie pan nerekki i może trochę boczku. Jeżeli zaś ta wiadomość jest prawdziwa, wtedy my, trzy sieroty, zjemy pana jako listonosza. Poczta jest instytucją użyteczności publicznej i jako taka powinna służyć ogółowi.

Mały – Zaklinam²³, niech pan nie pozwoli sobie złać charakteru.

Listonosz – Nie ma obawy. Jestem uczciwym pocztowcem starej daty, nie można mnie przekupić nerekkami.

Gruby – Dodatkowo możemy zaoferować jeszcze kolanko, ale ostrzegam, że na więcej nas nie stać.

Listonosz – Nie, panie (*wskazując kołnierz munduru*), czy widzi pan te dwie skrzyżowane trąbki²⁴? Honor tych trąbek cenię ponad wszystko. Do widzenia państwu (*skacze do wody*).

Mały – Sami koledzy widzą, że z punktu widzenia sprawiedliwości nasza sytuacja jest jednakowa. Wszyscy jesteście sierotami.

Gruby (*obojętnie, do Średniego*) – Panie kolego, proszę przygotować zastawę, jest w moim kufrze.

Mały (*cofając się*) – Jak to? Sieroty sierotę?

Gruby – Pan zapomina, że istnieje jeszcze inna sprawiedliwość. Sprawiedliwość dziejowa.

Mały – Jak mam to rozumieć?

Średni (*który tymczasem otworzył kufer*) – Szefie, czy durszlak też będzie potrzebny?

²³ zaklinać – tu: «bardzo gorąco prosić, błagać»

²⁴ trąbka – tu: «symbol poczty jako urzędu»

Gruby – To, że wszyscy straciliśmy rodziców, nie stawia nas na jednej płaszczyźnie. Należy jeszcze rozpatrzyć sprawę: kim byli nasi rodzice?

Mały – Mój Boże, po prostu rodzice...

Gruby – A kim był pański ojciec?

Średni – Szefie, a tortownica?

Mały – Mój ojciec? Kancelistą²⁵. A bo co?

Gruby – A czy pan wie, kim był mój ojciec?

Mały – Nie.

Gruby – Był prostym drwalem analfabetą, a ojca mojego kolegi w ogóle nie było. Jego matka poczęła go na skutek ciężkich zmartwień spowodowanych nędzą. Pański ojciec zapisywał arkusze kancelaryjne w służbie arystokracji, siedząc wygodnie w czystym, ciepłym biurze. A mój ojciec ścinał sosny po to, aby pański ojciec miał na czym wypisywać pozwy skierowane do biednej matki mojego kolegi. Jak panu nie wstyd!

Mały – Ależ ja nie mam z tym nic wspólnego!

Gruby – Właśnie dlatego tę sprawiedliwość, która teraz każe nam spożyć pana, nazywamy dziejową.

Głos z morza – Panie hrabio²⁶, panie hrabio!

Gruby – Co tam znowu, u licha²⁷!

Nad tratwą ukazuje się głowa starego Lokaja.

Lokaj – Panie hrabio, jakie to szczęście, że znowu pana widzę!

Gruby – Co to ma znaczyć?

²⁵ kancelista – «niższy urzędnik w kancelarii»

²⁶ hrabia – «tytuł arystokratyczny (graf)»

²⁷ u licha – «wulgaryzm oznaczający zniecierpliwienie, złość, gniew»

Lokaj (*wzruszony do łez*) – Swojego starego Jana pan hrabia nie poznaje? Przecież to ja uczyłem pana hrabiego jeździć na kucu²⁸, kiedy pan hrabia był jeszcze paniczem²⁹!

Gruby – Precz!

Lokaj – Jakie to szczęście, że moje stare oczy znowu widzą pana hrabiego. Wszyscy w pałacu tak się niepokoją! Kiedy przyszła wiadomość, że utonął statek, co pan hrabia nim płynął, to ja nie mogłem wytrzymać dłużej. Gdzie pan hrabia, tam i ja, jaki los pana hrabiego, taki i mój – i skoczyłem do morza, i płynę, aż tu widzę – pan hrabia! Co za szczęście!

Gruby – Janie! Proszę w tej chwili puścić się tratwy i utonąć!

Lokaj – Słucham pana hrabiego! Co za szczęście, co za szczęście! (*znika*)

Mały – Nie, nie! Dobry człowieku... Utonął.

Gruby (*tonem, jakby nic nie zaszło*) – A więc, sam pan widzi, że sprawiedliwość dziejowa...

Mały (*w uniesieniu*) – Tak, widzę! To pan mieszkał w pałacu, to pan jeździł na kucu!

Gruby – Ja? Na kucu?! Mojego ojca nie stać było nawet na kucyka! Pan mnie przypisuje wspomnienia ze swojego własnego dzieciństwa!

Mały – Czy pan chce przez to powiedzieć, że to ja, ja jeździłem na kucu?

²⁸ kuc – «mały koń używany do lekkiego transportu, w cyrku lub dla dzieci do jazdy; kucyk»

²⁹ panicz – «syn w bogatej, arystokratycznej rodzinie»

Gruby – Oczywiście, sam pan to powiedział przed chwilą.

Mały – Nie, to przechodzi wszelkie pojęcie! Oświadczam kategorycznie, że z żadnym kucykiem nie miałem nigdy nic wspólnego.

Gruby – Ani tym bardziej ja. Mój biedny ojciec nie znał nawet słowa „kuc”. Był przecież analfabeta.

Średni (*całą scenę obserwuje, stojąc nad rozłożonym sprzętem kuchennym, z patelnią w ręce*) – Biedny kucyk. Nikt się do niego nie chce przyznać. (*do Małego*) Nie żal panu zwierzęcia? Zawdzięcza mu pan szczęśliwe chwile swojego dzieciństwa.

Mały – Ale ten lokaj...

Gruby – Jaki lokaj? (*do Średniego*) Panie kolego, czy widział pan tutaj jakiegoś lokaja?

Średni – Ja? Skąd!

Gruby – Drogi panie, od tej chwili przestaję pana traktować jako partnera w dyskusji, ma pan halucynacje.

Średni – Wariat!

Gruby – I jako jednostka nieodpowiedzialna powinien pan zostać wyeliminowany ze społeczeństwa, najlepiej drogą spożycia pana przez to społeczeństwo. Panie kolego, proszę nakrywać do stołu.

Średni – Czy mam podać także małe łyżeczki?

Gruby – Oczywiście. Wydajemy pełny obiad. Wszystko powinno odbyć się przepisowo. Jesteśmy ludźmi kulturalnymi.

W czasie tego dialogu Mały cofa się w kąt tratwy, pociąga za sobą jeden z foteli i zasłania się nim. Średni rozkłada na środku tratwy czysty, biały obrus i fachowo

ustawia dwa pełne nakrycia. Gruby przestaje zwracać uwagę na Małego.

Mały (*lękliwie*) – Proszę pana...

Gruby (*nie zwracając na niego uwagi*) – Sztućce pan przesunie trochę w prawo.

Mały – Proszę pana... Ja jestem zatruty³⁰... Nie chciałem tego mówić przedtem, ale mi się zrobiło żal panów...

Gruby (*podnosi jeden widelec i ogląda go*) – Wyczyścić.

Mały – Ja nie, żebym się uchylał, tylko po prostu z życzliwości.

Gruby – Zaczynamy.

Średni – Tak jest, szefie. (*wyjmuje z kufra duży nóż kuchenny i osełkę³¹, ostrzy nóż*)

Mały – Ja nie twierdzę, że to jest nieuleczalne. Nie, po prostu powinni panowie jeszcze trochę poczekać, na pewno mi przejdzie. Poleżę dzień, dwa i się odtruję.

Średni *ostrzy rytmicznie nóż. Gruby przygląda się jeszcze zastawie, przechyla głowę, ocenia, podchodzi do kufra i wyciągnąwszy z niego kwiaty i wazon, wkłada kwiaty do wazonu i całość ustawia na środku zastawionego obrusa. Teraz dopiero jest zadowolony.*

Mały (*coraz mniej pewnie*) – No, może dwa dni to trochę przesada. Najwyżej dzień. Panowie znają przysło-

³⁰ zatruty < zatruć, trujący, trucizna – «taki, który jest trujący, ma w sobie truciznę, czyli toksyczną substancję, która powoduje chorobę lub śmierć»

³¹ osełka – «narzędzie, którym ostrzemy nóż; dzięki osełce noże są ostre»

wie: „Co masz zjeść dzisiaj, zjedz jutro”³²... Powiedzmy, kilka godzin wystarczy, nawet godzinka...

Gruby – Już czas.

Mały (*pośpiesznie*) – Dobrze, dobrze! Pan ma rację. Ale czy mogę panom dać pewną radę?

Gruby – W jakiej sprawie?

Mały – Ściśle fachową, kulinarną poradę. Czy... czy nie uważają panowie za wskazane, żebym umył nogi?

Średni patrzy pytająco na Grubego.

Gruby – Istotnie, nie pomyślałem o tym. (*do Średniego*) Co pan na to?

Średni (*wahając się*) – Czy ja wiem... Ma potem zgrzytać³³ w zębach... lepiej niech umyje.

Mały (*podwijając pośpiesznie nogawki*) – Oj, to, to! Święte słowa! Higiena jest podstawą zdrowego odżywiania się. (*drapie się w nogę*) Bakterie są niewidzialne gołym okiem, ale czuję, jak mnie swędzą.

Gruby – Słusznie. Czystość osobista jeszcze nikomu nie zaszkodziła. Przeciwnie, zapewnia jednostce zdrowe i długie życie. Zaraz panu podam ręcznik.

Mały siada na brzegu tratwy i opuszcza nogi do morza. Myje je.

Mały – Więc panowie postanowili nieodwołalnie mnie tego...

Gruby – Myślałem, że to już jest jasne.

³² Gra słów, modyfikacja, prawidłowo: *Zrób dziś, co masz zrobić jutro.*

³³ zgrzytać w zębach – «dawać nieprzyjemne odczucie w wyniku tarcia np. piasku między zębami»

Mały – Pan przedtem coś mówił o ofiarności... Niech pan jeszcze coś powie.

Gruby – No cóż, właściwie wtedy naszkicowałem całość. Ofiarność, gotowość do poświęceń...

Mały – Tak, tak, to wszystko prawda.

Gruby (*stojąc nad nim z ręcznikiem*) – A widzi pan? A nie chciał mi pan wierzyć.

Mały – Widocznie byłem jeszcze niedojrzały, niedoświadczony... Ale teraz widzę, że w tym coś jest.

Gruby – Widocznie nie jest pan do gruntu cyniczny, jeżeli zaczynają w panu kielkować³⁴ szlachetne uczucia. Może już wystarczy ta lewa?

Mały – O nie, jeszcze między palcami. Więc, wracając do rzeczy, muszę panu powiedzieć, że zaczyna się we mnie budzić inny, lepszy człowiek, ale *à propos*, czy... panowie są już nieodwołalnie zdecydowani?

Gruby (*zniecierpliwiony*) – Mój panie!

Mały – Nie, nie, oczywiście! Ostatecznie to zupełnie co innego zostać zjedzonym jako zwyczajna ofiara przemocy, a co innego jako inny, lepszy człowiek, który z własnego poświęcenia... Ale pan mi daje słowo, że to już postanowione?

Gruby – Słowo honoru.

Mały – Ha, trudno! A więc... o czym to ja mówiłem? Aha, a więc to daje satysfakcję, poczucie wolności, swobody...

Gruby – Nareszcie pan zmądrzał. (*do Średniego*) Panie kolego, niech pan poda mydełko.

³⁴ kielkować < kiełek – tu: «powstawać»

Mały (*zapalając się*) – Bo proszę nie myśleć, że ja jestem tylko bezwolnym surowcem³⁵. Nikt tego nie lubi.

Gruby – Może być pan pewien, że przejdzie pan do naszych żołądków, to znaczy do naszej pamięci, jako bohater, bezinteresowna postać. Wydaje mi się, że ta lewa [stopa] ma już naprawdę dosyć.

Mały (*zapalając się coraz bardziej*) – Oczywiście, że ma dosyć. Właściwie prawa jest zupełnie czysta. Proszę o ręcznik i już wychodzę.

Gruby – O nie, prawą też należałoby troszeczkę...

Mały – Jak pan sobie życzy.

Gruby – Sądzę, że tak będzie lepiej.

Mały – Tak, ja pierwszy zdobyłem się na tę wielką decyzję, to ja pierwszy powstałem, żeby poświęcić się dla innych.

Gruby – Jeszcze tylko prawą i już koniec.

Mały – Teraz, kiedy przejrzałem, nogi nie grają dla mnie roli, mogą być brudne.

Gruby (*podając mu ręcznik*) – Ręczniczek i gotowe.

Mały (*wstaje i idzie na środek tratwy*) – Panowie, dziękuję. Nareszcie stałem się pełnym człowiekiem. Odnalazłem w sobie ideały, których mi było brak.

Gruby – Nie ma za co.

Mały – Ja mam swoją godność. Jest nas tu trzech i tylko ja jeden uratuję pozostałych. Chciałbym jeszcze, aby mi było wolno wygłosić krótką mowę o wolności.

Gruby – Długo?

³⁵ surowiec – «materiał pochodzenia naturalnego, z którego tworzymy produkty»

Mały – Nie. Tylko parę słów.

Gruby – No, to proszę.

Mały (*wchodzi na krzesło*) – Wolność to nic nie znaczy. Dopiero prawdziwa wolność to znaczy coś. Dlaczego? To jasne. Prawdziwa wolność jest tylko tam, gdzie nie ma zwyczajnej wolności.

Średni – Szefie, a gdzie jest sól?

Gruby – Nie przeszkadzać! W takiej chwili... (*po ciachu*) W kufierku, na spodzie³⁶.

Mały – I dlatego właśnie...

Średni *podchodzi do kufierka, zagląda do niego, wraca pośpiesznie do Grubego.*

Mały – ...I dlatego właśnie...

Średni (*wzruszony, półgłosem*) – Szefie, znalazłem tę cielecinę z groszkiem!

Gruby – Psssst, schowaj ją pan natychmiast.

Mały – I dlatego właśnie...

Średni – Prawdę mówiąc, wolałbym groszek.

Gruby – Ale ja nie mam ochoty, a zresztą...

Mały – I dlatego właśnie...

Średni – Co zresztą?

Gruby (*wskazując na Małego*) – Czy pan nie widzi, że on już jest szczęśliwy?

Kurtyna

³⁶ spód – «dolna część czegoś, dno»

Ćwiczenia

Przygotowanie do lektury

1.

Proszę uzupełnić luki w tekście wyrazami z ramki. Uwaga! Proszę pamiętać o użyciu słów w odpowiedniej formie gramatycznej.

doktor	sędzia	godność
współczesność	humor	dramaturg

Mrozek wyróżniony przez Uniwersytet Śląski

Sławomir Mrozek jest ...*doktorem*...⁰ *honoris causa* Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Uroczystość nadania tytułu wybitnemu¹ odbyła się 23 marca 2012 roku w Teatrze Śląskim im. Stanisława Wyspiańskiego.

Mistrz urzeka „swoim niepowtarzalnym², niepowtarzalnym piórem, stylem bliskim poezji, umiejętnością wy-koncypowania trafnych metafor, które tłumaczą nasze miejsce w świecie, i to nie tylko w świecie zideologizowanym, ale w świecie psychicznym, bo Mrozek to jest pisarz, który dokonał interesujących rozliczeń z epoką PRL-u, ale też pisarz, który sprawdza³, pragmatyzm, konsumpcjonizm i globalizację” – powiedziała w trakcie briefingu jedna z recenzentek, prof. Barbara Gutkowska z Uniwersytetu Śląskiego.

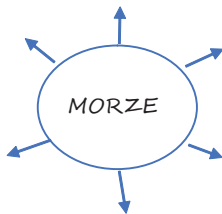
Jak napisano we fragmencie laudacji, „nadanie tytułu doktora *honoris causa* Sławomirowi Mrożkowi [...] jest zaszczytem dla śląskiej społeczności filologicznej, która do tej⁴ wyniosła już znamienitych twórców: Stanisława Barańczaka, Josifa Brodskiego, Eugene’a Ionesco, Tadeusza Różewicza, Józefa Szajnę”. W uzasadnieniu przyznania doktoratu napisano, że Mroźek jest „wybitnym polskim dramaturgiem i prozaikiem, jednym z najznamienitszych twórców teatru europejskiego i światowego, przenikliwym⁵ natury ludzkiej, mistrzem ironii i demaskatorem absurdów świata”.

Na podstawie: <https://www.tvp.info/6837559/mrozek-wyrozniony-przez-uniwerytet-slaski> [dostęp: 15.10.2021]

2.

Jednoaktówka Sławomira Mrożka nosi tytuł *Na pełnym morzu*.

a) Jakie ma Pani/Pan skojarzenia (asocjacje) z morzem?

b) Czego może dotyczyć tekst pt. *Na pełnym morzu*?

.....
.....
.....

3.

Proszę połączyć wyrazy o tym samym znaczeniu (w razie wątpliwości proszę skorzystać ze słownika).

KOLUMNA I	KOLUMNA II
0) <i>sfiingować</i>	a) śmierć
1) obawiać się	b) uniform
2) mundur	c) anulować
3) ochotnik	d) wolontariusz
4) spożyć	e) decyzja
5) unieważnić	f) <i>sfalszować</i>
6) rozstrzygnięcie	g) zjeść lub wypić
7) zgon	h) bać się

0	1	2	3	4	5	6	7
f							

4.

Proszę dokończyć poniższe zdania zawierające wyrazy z kolumny I z ćw. 3.

- a) Sfingował kradzież samochodu, żeby
- b) Obawiałam się powrotu do pracy po pandemii, bo
- c) Żołnierze noszą zielone mundury, w których
- d) Poszukujemy ochotników do
- e) Ten produkt należy spożyć do końca miesiąca, ponieważ
- f) Komisja unieważniła głosowanie z powodu
- g) Rozstrzygnięcie należy do sędziego, dlatego wierzę, że ...
- h) Przyczyną zgonu tego pacjenta okazał (okazała/okazało) się

5.

Proszę dopasować określenia z chmury do odpowiedniej kategorii: 'wybory (głosowanie)' lub 'przybory i inne akcesoria kuchenne'. W razie wątpliwości proszę skorzystać ze słownika.

- a) Wybory (głosowanie):
...*demokracja*...
.....
.....

b) Przybory i inne akcesoria kuchenne:.....

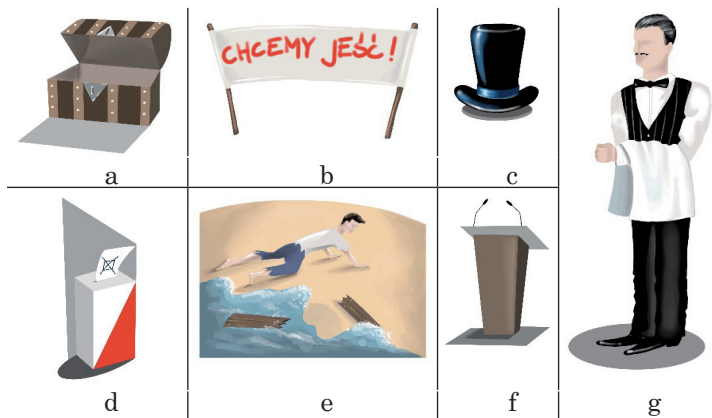
demokracja durszlak
 kampania kandydat łyżeczka
 maszynka do mielenia mięsa
 mówca obrus patelnia
 przeciwnik sztucce
 tortownica transparent
 urna widelec wiec
 zastawa

6.

Co lub kto to jest? Proszę podpisać obrazki odpowiednimi wyrazami z ramki.

cylinder	kufer	lokaj	trybuna
rozbitek	transparent	urna wyborcza	

Wzór: a – *kufer*

Rys. Marek Grela

7.

Proszę uzupełnić tekst poprawnymi formami wyrazów z ćw. 6.

a) Wybory (głosowanie)

Zagłosuj na swojego ...*kandydata*...^{0!}

Jednym z przywilejów¹ jest możliwość głosowania – warto z niej teraz skorzystać, bo właśnie ruszają wybory do samorządu studenckiego. Każdy, kto rozumie problemy studentów, chce ich reprezentować i jest dobrym², może kandydować. Jeśli masz już swojego kandydata, pomóż mu w organizacji odpowiedniej³ promującej jego osobę. Aby zwiększyć szanse na wygraną, warto przygotować kilka kolorowych⁴, które wraz z innymi studentami będziesz mógł wziąć na spotkanie przedwyborcze. Na⁵ kandydaci będą przedstawiać swoje pomysły na usprawnienie działalności samorządu studenckiego. Zapowiada się ostra dyskusja. Rywalizujący w wyborach⁶ będą wychwalać swoje zalety i pomysły na zmiany oraz atakować propozycje kontrkandydatów. Ostatni krok to głosowanie – wrzucenie kartki z nazwiskiem Twojego kandydata do⁷ wyborczej. Do dzieła!

b) Przybory i inne akcesoria kuchenne

Przygoda Wojtusia

Wojtuś ma 7 lat, jest bardzo ciekawy świata i ma ambitne cele. Gdy mama wyszła na chwilę z kuchni, postanowił spenetrować zawartość szafek. Najpierw wyciągnął¹, której mama używa do pieczenia tortów. Potem szukał², na której mama smaży najlepsze naleśniki na świecie, ale – niestety – nie zauważył jej.

Dostrzegł natomiast duże ciężkie metalowe urządzenie, które okazało się³. Później oglądał świat przez dziurki⁴ – kto powiedział, że trzeba w nim odcedzać makaron? To przecież idealny kask dla kogoś, kto właśnie udaje się na podbój kosmosu! Z kolei leżący na stole biały⁵ babci to idealny płaszcz chroniący przed deszczem meteorytów. Tak, materiał trzeba od razu ściągnąć ze stołu. „Zrobię to szybko” – pomyślał Wojtuś i energicznym ruchem ręki pociągnął przykrycie stołu. Szkoda, że przy okazji zrzucił całą⁶ babci: porcelanowe filiżanki i spodki z gracją wzniosły się w swą ostatnią podróż, by z impetem rozbić się na podłodze. Bardziej łaskawy los czekał srebrne⁷: noże – nieostre, na szczęście, bo nie poczyniły szkód – wylądowały na kanapie,⁸ – zwykle używane do wsypywania cukru do herbaty – z wdziękiem pofrunęły w stronę okna, a część z nich pierwszy raz miała kontakt ze światem zewnętrznym, gdy wyleciały przez futrynę na trawę. Największą jednak przygodę przeżył niepozorny, stary⁹ – znudzony ciągłym używaniem go (wraz z nożem) do jedzenia mięsa i ziemniaków. Otóż teraz wbił się w różę stojącą na parapecie w doniczce; pomyślał, że teraz ma życie usłane różami*, co niezmiernie go rozweseliło. Szkoda, że powracająca do pokoju mama Wojtusia nie była taka szczęśliwa...

8.

Proszę połączyć podane określenia z odpowiednimi definicjami (w razie trudności można skorzystać ze słownika).

* *Życie usłane różami* (idiom) – «życie bardzo łatwe, bez problemów i zmartwień»

0) <i>chętnie coś przekazać</i>	a) uczyć się, kształcić
1) ciężki los	b) wykonywać pracę (np. przez policjanta) bez zarzutów (wzorcowo)
2) coś nie gra roli	c) wykonać zobowiązanie moralne wobec kogoś
3) doskonale się składa	d) coś jest nieważne
4) mieć nienaganną służbę	e) mieć w sekrecie porozumienie w jakiejś sprawie, zwykle skierowane przeciwko komuś
5) nakrywać do stołu	f) <i>mieć ochotę na posiłek, zjedzenie czegoś</i>
6) spłacić dług moralny	g) prawidłowość w historii polegająca na tym, że po krzywdach następuje rekompensata dla ofiar lub kara dla sprawców
7) stać się kimś	h) zdobyć społeczne uznanie
8) zdobywać wiedzę	i) w odniesieniu do okoliczności: nieoczekiwanie coś ma dobry przebieg; coś dobrze się układa, zdarza
9) sprawiedliwość dziejowa	j) trudne życie
10) być z kimś w zmo-wie	k) położyć na stole obrus, talerze, sztucce itp. tak, aby można zjeść posiłek

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
f										

9.

Proszę połączyć wyrazy w odpowiednie zwroty lub wyrażenia (w razie trudności proszę skorzystać ze słownika).

0) <i>snuć</i> (co?)	a) w żywność (tj.* dostawa produktów do jedzenia i picia)
1) spostrzec coś (kiedy?)	b) charakter (tj. wpływać na charakter i postępowanie kogoś)
2) kształtować (co?)	c) palący problem (tj. szybko zlikwidować ważny problem)
3) oskarżać (jak?)	d) <i>ambitne plany</i> (tj. mieć ambitne marzenia, wysokie aspiracje)
4) złożyć (co?)	e) fałszywe zeznanie (tj. w sądzie lub na policji powiedzieć nieprawdę)
5) rozwiązać (co?)	f) koleżeństwa (tj. świadomość dobrych relacji)
6) miłość (kogo?)	g) w porę (tj. zauważyć coś w odpowiednim momencie)
7) zaopatrzenie (w co?)	h) bezpodstawnie (tj. posądzać/obwiniać bez podstaw, bez uzasadnienia)
8) poczucie (czego?)	i) bliźniego (tj. uczucie sympatii jednego człowieka względem drugiego)

* tj. = to jest

0	1	2	3	4	5	6	7	8
d								

Po przeczytaniu

ROZUMIENIE TEKSTU I ĆWICZENIA LEKSYKALNO-GRAMATYCZNE

1.

Proszę przeczytać adaptację tekstu Sławomira Mrożka pt. *Na pełnym morzu*, a następnie – jak we wzorze – zaznaczyć: TAK – gdy zdanie jest zgodne z tekstem; NIE – gdy zdanie nie jest zgodne z tekstem; BI – gdy w tekście brakuje informacji na dany temat.

		TAK	NIE	BI
Wzór	<i>Rozbitkowie są na tratwie.</i>	X		
a)	Rozbitkowie mają kapelusz.			
b)	Mały wziął ze sobą pióro.			
c)	Średni ma wyższe wykształcenie.			
d)	Gruby twierdzi, że nie ma wątroby.			
e)	Jedna osoba dwa razy zagłosowała.			
f)	Gruby i Średni jako dzieci sprzedawali papierosy.			
g)	Zdaniem Grubego jego ojciec nie umiał czytać ani pisać.			
h)	Mały dostał telegram.			
i)	Lokaj jest wierny Grubemu.			
j)	Lokaj ma na nazwisko Kowalski.			
k)	Na tratwie nie ma ręcznika.			
l)	Gruby znalazł cielęcinę z groszkiem.			

2.

Proszę przeczytać przytoczone fragmenty tekstu i pod każdym zaznaczyć właściwą odpowiedź.

0)	Średni – Zjedzmy coś! Mały – Ja także bym coś zjadł. Gruby – „Coś”?... Niech panowie będą realistami. Musimy zjeść nie coś, ale kogoś...
----	---

- 0) Z tego tekstu dowiadujemy się, że
- a) *Gruby zachęca do kanibalizmu.*
 - b) Gruby zachęca do wegetarianizmu.
 - c) Gruby nie jest głodny.

1)	Mały – Może to brutalne, co powiem, ale muszę się przyznać do okropnego egoizmu. Jeszcze w szkole drugie śniadanie zjadałem zupełnie sam, nie dzieliłem się z nikim.
----	--

- 1) Z tego tekstu dowiadujemy się, że
- a) Mały jest brutalny.
 - b) Mały chce przekonać, że jest osobą samolubną.
 - c) Mały nie zjadał drugiego śniadania.

2)	Gruby – Będziemy losowali według następującego systemu: jeden z panów wymieni jakąś cyfrę. Potem drugi jakąś inną cyfrę. Na końcu ja także wymienię głośno jakąś cyfrę. Jeżeli suma wszystkich trzech cyfr będzie nieparzysta – los padnie na mnie! Ja zostanie zjedzony. Jeżeli suma będzie parzysta, wówczas zostanie zjedzony któryś z panów.
----	--

- 2) Z tego tekstu dowiadujemy się, że
- a) Proponowany system losowania jest sprawiedliwy.
 - b) Gruby proponuje, aby został zjedzony.
 - c) Proponowany system losowania jest niesprawiedliwy.

3)	Gruby – Otwieramy wiec. Kto pierwszy na trybunę? Średni (<i>do Małego</i>) – Może pan? Mały – Wolalbym potem... Nigdy nie byłem dobrym mówcą. Średni – Pan zasugerował wiecowanie. Niech więc pan zaczyna.
----	---

- 3) Z tego tekstu dowiadujemy się, że
- a) Średni chce, aby Mały wystąpił pierwszy, bo jest najlepszy.
 - b) Średni chce, aby Mały wystąpił pierwszy, bo chciał zorganizowania spotkania przedwyborczego.
 - c) Mały chce wystąpić później, bo się wstydzi.

4)	Mały – Ja nie powinienem być brany pod uwagę jako kandydat. Ja mam żonę i dzieci. Nieraz siadywałem w ogrodzie i huśtałem dzieci, a żona haftowała. Czy widzicie ten łagodny, spokojny obrazek, czy to was nie wzrusza? Średni – To nie jest żaden argument. Kiedy chodzi o dobro ogólne, sentymenty nie grają roli. Dzieci mogą się huśtać same.
----	--

- 4) Z tego tekstu dowiadujemy się, że
- a) Mały chce wzbudzić emocje (litość) u słuchaczy.
 - b) Żona Małego nie lubi prac ręcznych.
 - c) Zdaniem Średniego dzieci nie muszą mieć huśtawki.

5)	Mały – Gdy byłem jeszcze małym pacholęciem, snułem ambitne plany. To prawda, że nie dość pracowałem nad sobą i nie osiągnąłem tego, co zamierzałem. Ale czuję, że nie jest jeszcze za późno. Będę ćwiczył wolę, kształtował charakter, zdobywał wiedzę. Stanę się kimś.
----	---

- 5) Z tego tekstu dowiadujemy się, że
- a) Mały jest ambitny i wiele w życiu osiągnął.
 - b) Mały chce zmienić swoje życie.
 - c) Mały będzie ćwiczył fizycznie.

6)	Średni – Już od najmłodszych lat interesuje mnie sztuka kulinarna. Nie tyle samo jedzenie, o nie! Jestem człowiekiem skromnym, mało wymagającym i prawdę mówiąc, jeść nie lubię. Co ja mówię! W ogóle nic nie jem. Z jedzeniem skończyłem raz na zawsze. Natomiast praca nad przygotowaniem posiłków stała się radością mojego życia. Nie ma nic przyjemniejszego dla kucharza, jak po ciężkim wysiłku patrzeć, jak inni jedzą i im smakuje. Dodam, że jestem specjalistą od dań mięsnych.
----	--

- 6) Z tego tekstu dowiadujemy się, że
- Średni od dziecka jest kucharzem.
 - Średni chce, żeby inni uwierzyli, że on nic nie je.
 - Średni specjalizuje się w przygotowywaniu nabiału.

7)	Gruby – Po pierwsze, sami zdecydujecie. Jestem tylko waszym sługą i wola wasza jest dla mnie święta. Zjem, co mi dadzą. Po drugie, jestem niestrawny. Zawsze byłem kościsty i cienki. Mam dwa żelazne żebra, wyciętą wątrobę i jedną nogę krótszą. Po trzecie, jeżeli mnie nie wybieriecie, wówczas ten drugi dostanie udko i polędwiczkę. Ja zadowolę się resztą i ozorkiem!
----	---

- 7) Z tego tekstu dowiadujemy się, że
- Gruby nie lubi ozorka.
 - Gruby zachęca, by go wybrano, proponując udko i polędwiczkę.
 - Gruby zje wszystko, co ktoś mu poda.

8)	Mały – Jeżeli pan złoży fałszywe zeznanie, że byliśmy w zмовie, poskarżę się na pana w dyrekcji poczty. Listonosz – Proszę się nie obawiać. Mam za sobą trzydzieści lat nienagannej służby.
----	--

- 8) Z tego tekstu dowiadujemy się, że
- Listonosz uspokaja Małego.
 - Mały na pewno poinformuje kierownictwo poczty o niewłaściwym zachowaniu listonosza.
 - Listonosz ma trzydzieści lat.

3.

Żaden z bohaterów nie chce zostać zjedzony. Jakich używają argumentów? Proszę opisać je własnymi słowami.

Mały	Średni	Gruby

4.

Proszę uzupełnić luki w tekście – proszę wybrać najlepszą spośród podanych możliwości.

Gruby – Panowie, musimy unieważnić (pobory, *wybory*, przybory, rozmowę)⁰.

Średni – Jak to? Ja jestem głodny.

Mały – Pan chce (storpedować, wzmocnić, zgubić, pochwalić)¹ wolne, demokratyczne wybory?

Gruby – W cylindrze są cztery karteczki. Cztery! [...] Typowy kryzys gabinetowy. Może po prostu zastosujemy zasadę nominacji (głosującego, kandydata, przyjaciela, człowieka)²?

Mały – Kto będzie nominował?

Gruby – (Przyjemnie, Z serdecznością, Chętnie, Serdecznie)³ się podejmę.

Mały – Oczywiście! Tak właśnie myślałem. Nie! Nie ma mowy!

Średni – Paskudna sprawa. Demokracja nie wyszła, dyktatura się nie przyjmie. Trzeba jednak coś wymyślić.

Gruby – W takich chwilach sytuację może (uwolnić, chronić, przedstawić, uratować)⁴ tylko ofiarna, pełna poświęcenia i zapału jednostka. Drogi i szanowny kolego!...

Mały – Nie, nie! (Ostrzegam, Alarmuję, Dzwonię, Piszę)⁵, że nie będę słuchał!

Średni – Słuchaj pan!

Gruby – Nie da się ukryć takich cech (wyglądu, charakteru, wartości, natury)⁶, jak chęć do poświęceń, miłość bliźniego, solidarność. W panu jest coś, co pana od nas odróżnia, to coś, to właśnie wrodzona szlachetność, nieodparte pragnienie służenia (własnej, dzielonej, wspólnej, odosobnionej)⁷ sprawie.

Średni – W życiu nie widziałem lepszego człowieka.

Gruby – Jesteśmy (szczęśliwi, radośni, weseli, optymistyczni)⁸, że nareszcie kolektyw może odpowiedzieć na pańskie gorące wezwanie. Pan tęskni, aby przejść do naszej pamięci jako jednostka doceniona, skromna, koleżeńska, (apatyczna, egoistyczna, zarozumiała, apetyczna)⁹...

Mały – Nie chcę.

Średni – Jak to, nie chce pan zostać (kierownikiem, ochotnikiem, ogrodnikiem, sędzią)¹⁰?

Mały – Nie.

Średni – To ohydne!

Mały – Nie mam powołania do wielkości.

Średni – Od dzisiaj może mi pan nie podawać ręki. Miałem pana za uczciwego człowieka, patriotę naszej tratwy, a okazał się pan łajdakiem. Żegnam!

5.

Proszę wykonać poniższe polecenia:

- a) Proszę krótko opowiedzieć o wizycie Listonosza na tratwie (kiedy i dlaczego się pojawił, co się z nim stało).

- b) Proszę krótko opowiedzieć o wizycie Lokaja na tratwie (kiedy i dlaczego się pojawił, co się z nim stało).
- c) Proszę spojrzeć na początek i zakończenie tekstu *Na pełnym morzu*. Jak Pani/Pan myśli, czy Gruby od początku wiedział o tym, że w kufrze znajduje się cielęcina z groszkiem? Proszę uzasadnić swoje zdanie.

6.

Proszę uzupełnić tekst odpowiednimi przyimkami z ramki. Uwaga! Każdego wyrazu można użyć tylko raz, a jeden z nich jest zbędny.

~~jako~~ spośród na oprócz z ponad o przy dla w za

Monolog Małego

To zupełnie co innego zostać zjedzonym jako zwyczajna ofiara przemocy, a co innego ...*jako*...⁰ inny, lepszy człowiek, który¹ własnej woli chce umrzeć² innych. Tak, ja pierwszy zdobyłem się³ tę wielką decyzję, to ja pierwszy⁴ nas trzech poświęcę się⁵ kolegów. Odnalazłem⁶ sobie ideały, których mi było brak. Wzniosę się⁷ przyziemne troski. Teraz – jak głoszą słowa piosenki – „.....⁸ błękitnego nieba, nic mi więcej nie potrzeba”. Chciałbym jeszcze wygłosić krótką mowę⁹ wolności. Prawdziwa wolność jest tylko tam, gdzie nie ma zwyczajnej wolności.

7.

Proszę nazwać jedzenie.

a) Jakie to mięso?

kurczak, indyk, gęś, kaczka	<i>drób</i>		
świnia, prosię (wieprz)	<i>wieprzowina</i>	koń	
krowa (wół)		baran	
cielę		jagnię	

b) Co to jest? Proszę zaklasyfikować wyrazy do odpowiednich kategorii.

udko dynia boczek pstrąg polędwica jajka cebula ozorek
pietruszka kalmary bakłażan nerki por śledź płuca
mleko cukinia wątroba arbuz twaróg żołądek
melon karp schab truskawki małże łosoś żeberka
papryka ser żółty rzodkiewka golonka krewetki kalafior
seler pierś ostrygi brokuł jogurt brukselka homar karczek

Mięso, w tym podroby (jadalne organy i niektóre wewnętrzne części zwierzęcia)	<i>udko</i>
Warzywa i owoce	

Nabiał	
Ryby i owoce morza	

8.

Proszę wykonać zadanie zgodnie z podanym przykładem (tryb rozkazujący).

Przepis na wegański gulasz

Czas przygotowania: do 45 minut	Składniki na pastę gulaszową:	Składniki na gulasz:
Składniki na 5–6 porcji	2 cebule 4 łyżki oleju 2 łyżki słodkiej papryki 1 łyżka ostrej papryki	2 marchewki 1/3 selera 1 pietruszka 3–4 łyżki oleju 1 szklanka czerwonego wina
Do podania: bułeczka lub ulubiona kasza	1/2 łyżeczki wędzonej papryki 1 łyżeczka nasion kminku szczypta soli i cukru 2/3 szklanki wody	1 szklanka bulionu wa- rzywnego 2 łyżki sosu sojowego sól

Przygotowanie

Cebulę ...*pokrój*...⁰ (pokroić), na patelni¹ (rozgrzać) olej,² (dodać) cebulę i³ (smażyć) na średnim ogniu przez 3 minuty. Następnie⁴ (dodać) przyprawy (paprykę słodką, ostrą i wędzoną oraz kminek, sól i cukier). Po 3 minutach do cebuli i przypraw⁵ (wlać) wodę, następnie patelnię⁶ (przykryć) pokrywką i⁷ (dusić) wszystko przez 10 minut. W tym czasie marchewki, seler, pietruszkę i pieczarki⁸ (obrać) i⁹ (pokroić) w grubą kostkę. Z ugotowanej cebuli¹⁰ (zrobić) pastę: wszystko¹¹ (przełać) do kubka blendera i¹² (zblendować).

W garnku¹³ (rozgrzać) olej i¹⁴ (dodać) pokrojone seler i pietruszkę, od czasu do czasu¹⁵ (mieszać). Kiedy warzywa będą złote,¹⁶ (dodać) pastę, czerwone wino, bulion i sos sojowy.¹⁷ (Przykryć) garnek pokrywką i¹⁸ (gotować) przez 10 minut, na koniec¹⁹ (doprawić) solą.

.....²⁰ (Podać) z bułeczką albo z ulubioną kaszą. Smacznego!

Na podstawie: <https://www.jadlonomia.com/przepisy/weganski-gulasz-wegierski/> [dostęp: 15.10.2021]

9.

Do podanych określeń ilości proszę dopisać pasujące produkty (dopełniacz częściowy).

łyżeczka	łyżka	szklanka	butelka
 ...cukru...			
szczypta	garść	słoik	puszka
			
pęczek	ząbek	kostka	pudełko
			

Fot. Agnieszka Tambor

10.

Proszę stworzyć własny przepis na szczęście.

Przepis na szczęście

- 1) garść ...*dobrych pomysłów*...
- 2) szczypta
- 3) butelka
- 4) szklanka
- 5) łyżeczka
- 6) pudełko

Źródło:

<https://pixabay.com/pl/vectors/ba%c5%84ka-kocio%c5%82ek-zielony-magia-2022390/>

11.

Proszę uzupełnić tekst – zgodnie z przykładem – poprawnymi formami wyrazów podanych w nawiasach (stopniowanie przymiotnika lub przysłówka).

Mały od ...*najmłodszych*...⁰ (młody) lat miał ambitne plany, choć nie zawsze ...*najefektywniej*...⁰ (efektywnie) pracował i dlatego nie¹ (wesoło) wspomina dzieciństwo. Jednak jako człowiek dorosły, postąpił² (odważnie) niż jego koledzy. Wiedział, że³ (dobrze) poświęcić się dobrowolnie i mieć czyste sumienie niż zostać do czegoś zmuszonym. „W życiu nie widziałem⁴ (dobry) człowieka od Małego” – perorował Średni. Średni w odróżnieniu od Małego ma

wiele pasji, ale⁵ (interesujący) okazała się dla niego sztuka kulinarna.

Gruby był⁶ (sprytny) niż reszta rozbiteków. Był z nich też⁷ (bogaty) i⁸ (wysoki), poza tym – jak się później okazało – również⁹ (zły). Miał wpływowych¹⁰ (daleki) i¹¹ (bliski) krewnych i dzięki temu było mu¹² (lekką) niż innym. Kłamał, mówiąc, że jego ojciec pracował¹³ (ciężko) od ojca Małego, a matka umarła. Gruby przekonywał, że jego sieroctwo to¹⁴ (duży) nieszczęście na świecie. Chciwi ludzie¹⁵ (głodny) od wilków nie postępują moralnie.

12.

Proszę opowiedzieć, o czym mówią uczestnicy rozmowy (proszę zamienić mowę niezależną na zależną). Proszę użyć określeń z ramki.

zawołać	rozkazać	krzyknąć z zadowoleniem	stwierdzić
wyznać	wyrazić	naiwnie zdziwić się	
wrzasnąć z irytacją	wyjaśnić	oznajmić	

Lokaj – Panie hrabio, jakie to szczęście, że znowu pana widzę!

Gruby – Co to ma znaczyć?

Lokaj (*wzruszony do łez*) – Swojego starego Jana pan hrabia nie poznaje?

Gruby – Idź precz!

Lokaj – Wszyscy w pałacu się niepokoją o los pana hrabiego. Kiedy przyszła wiadomość o utonięciu statku, którym pan

hrabia płynął, to ja nie mogłem wytrzymać dłużej i zacząłem płynąć, bo gdzie pan hrabia, tam i ja.

Gruby – Janie! Proszę w tej chwili utonąć!

Lokaj – Zrobię to zgodnie z życzeniem, panie hrabio. Co za szczęście! (*znika*)

Mały (*do Lokaja*) – Nie! (*po chwili*) Utonął nieszczęśnik...

Lokaj krzyknął z zadowoleniem, że szczęściem jest to, iż znów widzi hrabiego.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

PISANIE

1.

Proszę streścić (opisać własnymi słowami) tekst *Na pełnym morzu* (150–200 słów).

Proszę pamiętać, żeby:

- omówić tekst – przekształcić go tak, żeby znacznie zmniejszyć jego objętość: proszę zrobić selekcję informacji (przedstawić najważniejsze z nich) i zachować chronologię wydarzeń;
- pisać w sposób prosty i precyzyjny;
- nie wyrażać własnych poglądów; streszczenie powinno być zwięzłe, rzeczowe, obiektywne i wierne oryginałowi.

Przydatne słownictwo:

- we wstępie: *Tematem tekstu jest* (kto? co?)..., *Tekst jest poświęcony* (komu? czemu?)..., *Tekst dotyczy* (kogo? czego?)... // *ukazuje* (kogo? co?)... // *skupia się na* (kim? czym?)...
- do opisu czynności autora: *Autor skupia się na* (kim? czym?)... // *opisuje/rozważa/prezentuje* (kogo? co?)...
- do przedstawienia chronologii, następstwa czasowego: *Utwór rozpoczyna scena przedstawiająca* (kogo?, co?)..., *Akcja toczy się* (gdzie?), *Najpierw...*, *później/następnie...*, *ostatecznie, wreszcie, tekst kończy...*
- do wniosków, podsumowania: *Z utworu wynika, że...*, *Autor dowodzi, że...*, *Najważniejszym/Najistotniejszym wnioskiem płynącym z tekstu jest...*, *Główny wniosek, który / Główne wnioski, które można sformułować na podstawie tekstu, to...*

2.

Oto schemat CV Małego – bohatera jednoaktówki Sławomira Mrożka. Proszę wypełnić formularz zgodnie z własnym pomysłem.

CV

DANE OSOBOWE	Imię i nazwisko: ... <i>Alojzy Kopytko (pseudonim – Mały)</i> ...	
	Data urodzenia:	
	Adres	
	zamieszkania:	
	Telefon:	
	Adres e-mail:	
WY- KSZTAŁCE- NIE	2007–2010	Uniwersytet Śląski w Katowicach, Komunikacja promocyjna i kryzysowa (studia licencjackie)

DOŚWIAD- CZENIE
ZAWODO- WE
KURSY
I INNA
DZIAŁAL- NOŚĆ
ZAWODOWA

NAGRODY,
WYRÓŻ-
NIENIA
.....

DODATKO-
WE UMIE-
JĘTNOŚCI
.....

ZNAJO-
MOŚĆ
JĘZYKÓW
OBCYCH
.....

STAN
CYWILNY,
STAN
RODZINNY
.....

ZAINTERE- Spędzanie czasu w domu: zajmowanie się ogrodem, huś-
SOWANIA tanie dzieci,
.....

3.

Proszę napisać charakterystykę Małego lub Grubego: przedstawić postać, opisać wygląd, cechy charakteru (zalety i wady, sposób zachowania, zdolności), krótko opisać historię życia (w tym kariery zawodowej), podać informację o tym, co robi w wolnym czasie, jakie prezentuje poglądy / jaką ma postawę wobec życia; na koniec proszę wyrazić własną ocenę postaci (250 słów).

4.

Czy współcześnie człowiek jest wolny? Proszę napisać tekst argumentacyjny (250–300 słów).

Proszę pamiętać, że:

- tekst argumentacyjny polega na analizowaniu problemu, podawaniu argumentów za czymś i/lub przeciw czemuś oraz wyrażaniu swojej opinii;
- tekst musi być dobrze skomponowany, logicznie uporządkowany (wstęp – wyrażenie tezy lub hipotezy, rozwinięcie – podanie argumentów i kontrargumentów, zakończenie – podsumowanie).

Przydatne słownictwo związane z argumentowaniem:

- *na początku..., na wstępie..., zacznę od...*
- *po pierwsze..., po drugie..., po trzecie...*
- *z jednej strony..., z drugiej strony...*
- *kolejnym argumentem może być (jest) to, że..., następnie..., z kolei..., ponadto (poza tym)...*
- *podsumowując..., słowem..., kończąc..., z rozważań wynika, że..., przytoczone argumenty pozwalają wyciągnąć wniosek, że..., po rozważeniu wszystkich „za” i „przeciw” dochodzę do wniosku, że...*

Przydatne słownictwo związane z wyrażaniem opinii:

- *według mnie..., moim zdaniem..., jestem zdania, że..., uważam, że (iż)..., w moim przekonaniu..., jestem przekonany (przekonana), że..., bez wątpienia...*
- *wydaje mi się, że..., przypuszczam, że..., być może, zastanawiam się nad...*

MÓWIENIE

1.

Proszę przeczytać definicje z *Innego słownika języka polskiego*, a następnie wykonać ćw. 2 i 3.

Źródło:

Inny słownik języka polskiego, red. M. Bańko, t. 1–2, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2000.

<https://pixabay.com/pl/illustrations/zaproszenie-na-urodziny-4461667/>

<https://pixabay.com/pl/illustrations/sowa-uroczy-zaproszenie-na-urodziny-4461605/>

<https://pixabay.com/pl/illustrations/sowa-paski-karta-z-pozdrow-notatka-4461619/>

2.

Proszę podać przykłady groteskowych sytuacji z tekstu *Na pełnym morzu*.

3.

Wraz z koleżankami/kolegami z grupy proszę odczytać tekst *Na pełnym morzu* z podziałem na role, proszę dodać własną propozycję zakończenia.

4.

Proszę wyobrazić sobie, że jest Pani/Pan kolejną osobą, która po Listonoszu i Lokaju pojawia się na tratwie. Kim (jaką postacią) byłaby Pani / byłby Pan i co by Pani powiedziała / Pan powiedział?

5.

Proszę powiedzieć, co by było, gdyby... (zdania warunkowe):

- a) Co by było, gdyby Gruby przegrał losowanie?
- b) Co by było, gdyby Mały znalazł w kufrze cielęcinę z groszkiem lub gdyby Średni powiedział o tym odkryciu głośno?
- c) Co by było, gdyby Średni i Mały spiskowali (w sekrecie porozumieli się) przeciw Grubemu?
- d) Co by było, gdyby Listonosz i Lokaj pozostali na tratwie?
- e) Co by było, gdyby teraz nie wykonywała Pani / nie wykonywał Pan ćwiczeń dotyczących tekstu Mrożka pt. *Na pełnym morzu*?

6.

Proszę streścić tekst i wyrazić opinię na jego temat.

Dlaczego warto być wegetarianinem?

Co łączy Alberta Einsteina, Leonarda Da Vinci i Mahatmę Gandhiego? Wszyscy byli wegetarianami. Zarówno Ci znani, jak i „zwyčajni” zwolennicy diety wegetariańskiej wybierają ją z wielu powodów, dostrzegając w niej szereg korzyści.

Badania przeprowadzone na grupie 11 000 osób pokazują, że wegetarianie żyją dłużej i są mniej narażeni na choroby serca. Dieta wegetariańska obniża także ryzyko zachorowań na nowotwory, zapobiega chorobom krążenia. Dzięki przejściu na zdrową dietę wegetariańską nie tylko cera ulega poprawie, ale również sylwetka – ciało staje się bardziej wytrzymałe i odporne na przeciążenia. A wszystko to dzięki temu, że taka dieta bogata jest w witaminy, minerały i substancje odżywcze. Również mózg działa lepiej, zwiększają się jego zdolności poznawcze, w tym logiczne myślenie, pamięć itp. Jest to następstwo regularnego spożywania orzechów, ziaren (np. słonecznika i pestek dyni), dobrej jakości oliwy z oliwek, awokado, kakao i ciemnej czekolady, pomidorów, ziół czy roślin strączkowych.

Dla wielu osób najważniejszym bodźcem do rezygnacji z jedzenia białka zwierzęcego jest chęć ocalenia życia zwierząt. Według statystyk przeciętny człowiek w ciągu swojego życia zjada 5 krów, 20 świń, 760 kurczaków, 18 kaczek, 7 królików i około tysiąca ryb.

Choć to może być zaskakujące, produkcja i jedzenie mięsa ma wpływ na głód na świecie. Żywność roślinna, którą się uprawia tylko po to, by nakarmić zwierzęta hodowlane, wystarczyłaby do zaspokojenia głodu 17 miliardów ludzi. Gdyby nie zapotrzebowanie na mięso, te same tereny uprawne mogłyby być wykorzystywane do uprawy jedzenia potrzebnego ludziom.

Często się słyszy o tym, by oszczędzać wodę. Jednak prawie w ogóle nie mówi się, że przemysł mięsny wykorzystuje aż, uwaga, 75% światowych zasobów wody! Ustalono, że potrzeba niebotycznej ilości 4 milionów litrów wody do „wyprodukowania” 1 tony wołowiny. Dla porównania – potrzeba już tylko 85 tysięcy litrów do przygotowania 1 tony jadalnych warzyw. Poza horrendalnym zużyciem wody, przemysł mięsny dużo mocniej zanieczyszcza wody gruntowe aniżeli inne gałęzie przemysłu spożywczego.

Na podstawie: B. Raczkowski, <https://akademiaducha.pl/warto-byc-wegetarianinem/> [dostęp: 15.10.2021]

7.

Czy zna Pani/Pan jeszcze inne powody, dla których ludzie decydują się na przejście na wegetarianizm?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

KONTEKSTY

1.

Interesuje się Pani/Pan polską muzyką? Proszę wykonać polecenia dotyczące propozycji muzycznych.

1.1. Proszę odszukać i dwa razy posłuchać piosenki *Oprócz błękitnego nieba* z repertuaru zespołu Golden Life (aluzja do tego utworu jest w części *Rozumienie tekstu, ćwiczenia leksykalno-gramatyczne*, w ćw. 6), a następnie odpowiedzieć na pytania:

- a) Kiedy, zgodnie z tekstem, bohater wspomina dawne czasy?
- b) Czego jeszcze oprócz błękitnego nieba potrzebuje bohater utworu?

Golden Life – zespół muzyczny z pogranicza rocka, popu, rapu, a nawet country. Jego wokalistą jest Adam „Wola” Wolski. Najbardziej znane utwory to m.in. *24.11.94* (singel poświęcony ofiarom pożaru w hali Stoczni Gdańskiej 24 listopada 1994 roku) oraz *Oprócz błękitnego nieba*.

1.2. Oto fragment piosenki pt. *Kocham wolność*.

- a) Proszę być kreatywnym i bez znajomości oryginału uzupełnić luki w tekście zgodnie z własnym pomysłem.

MOJA PROPOZYCJA

Kocham wolność

Tak niewiele żądam
Tak niewiele¹
Tak niewiele widziałem
Tak niewiele²

Tak niewiele myślę
Tak niewiele³
Tak niewiele słyszałem
Tak niewiele potrafię.

Ref.: Wolność kocham i⁴
Wolności oddać⁵ } 2 x

Tak niewiele miałem
Tak niewiele⁶
Mogę stracić⁷
Mogę zostać⁸

Ref. Wolność kocham i..... } 4 x
Wolności }

Tak niewiele⁹
Tak niewiele mam
Mogę¹⁰ wszystko
Mogę¹¹ sam

Ref. Wolność kocham i..... } 4 x
Wolności }

- b) Proszę odszukać i posłuchać dwa razy nagrania piosenki *Kocham Wolność* z repertuaru Chłopców z placu broni. W trakcie słuchania proszę uzupełnić brakujące fragmenty tekstu.

Chłopcy z Placu Broni – zespół rockowy triumfujący na polskiej scenie muzycznej od końca lat 80. Największym przebojem zespołu była ironiczna piosenka pt. *O! Ela*, która znalazła się na płycie o tym samym tytule, a wraz z nią inne znane utwory, m.in. *Kocham wolność*. Liderem grupy był wokalista, gitarzysta i twórca repertuaru – Bogdan Łyszkiewicz. Nazywano go polskim Johnem Lennonem. Muzyk zginął w wypadku samochodowym w 2000 roku. Zespół został reaktywowany w 2015 roku, w 15. rocznicę śmierci artysty.

ORYGINAŁ

Kocham wolność

Tak niewiele żądam

Tak niewiele¹

Tak niewiele widziałem

Tak niewiele²

Tak niewiele myślę

Tak niewiele³

Tak niewiele słyszałem

Tak niewiele potrafię.

Ref.: Wolność kocham i⁴
Wolności oddać⁵ } 2 x

Tak niewiele miałem
Tak niewiele⁶
Mogę stracić⁷
Mogę zostać⁸

Ref. Wolność kocham i..... } 4 x
Wolności }

Tak niewiele⁹
Tak niewiele mam
Mogę¹⁰ wszystko
Mogę¹¹ sam

Ref. Wolność kocham i..... } 4 x
Wolności }

- c) Proszę spróbować wyrazić jednym zdaniem, jaki jest dla Pani/Pana sens wolności. Jak rozumie ją autor tekstu piosenki?
- d) Proszę zastanowić się nad tym, jak można połączyć sens piosenki *Kocham wolność* z postacią Małego z utworu *Na pełnym morzu*.

Inne propozycje muzyczne:

- *Wolność* z repertuaru Marka Grechuty
- *O wolności* z repertuaru Huntera
- *Jestem wolny* z repertuaru Chocholate spoon
- *Wolność* z repertuaru Boys

2.

Proszę przeczytać tekst – wywód prof. Leszka Kołakowskiego na temat wolności – i odpowiedzieć na poniższe pytania.

Leszek Kołakowski (1927–2009) – filozof; jego zainteresowania badawcze dotyczyły głównie historii filozofii, historii idei oraz filozofii religii; eseista, publicysta i prozaik, kawaler Orderu Orła Białego – najstarszego i najwyższego polskiego odznaczenia państwowego.

W 1996 roku nagrał dla Telewizji Polskiej 30 miniwykładów, dotyczących istotnych zagadnień filozofii kultury (m.in. władzy, tolerancji, zdrady, równości, sławy, kłamstwa czy wolności), a następnie wydanych jako *Miniwykłady o maxi-sprawach* (seria pierwsza: 1997, seria druga: 1999, trzecia: 2003). W 2004 roku prowadził telewizyjne wykłady z serii *O co nas pytają wielcy filozofowie*.

Są dwa obszary myśli, każdy bardzo rozległy, na których sprawa wolności jest rozważana; są one od siebie na tyle niezależne logicznie, że nawet nie jest oczywiste, iż to samo słowo „wolność” do obu pasuje.

Jeden obszar to odwieczne zmaganie się z pytaniem, „czy człowiek jest wolny?”, wolny na mocy natury samego swego człowieczeństwa, czy z przyrodzenia cieszy się wolnością niezbywalną. Wolność w tym sensie, czyli m.in. zdolność do wyboru, który nie jest bez reszty wymuszany przez jakiegokolwiek siły działające poza świadomością człowieka, była równie często kwestionowana, jak przyświadczana w dziejach kultury. [...] Wierzyć w wolność wyboru [...] i w tworzenie nowego można, a nawet, jak sądzę, należy; wolność jest naszym doświadczeniem elementarnym, doświadczeniem

każdego [...]. Jesteśmy naprawdę sprawcami czynów, które spełniamy, nie zaś tylko narzędziami różnych sił, jakie się w świecie ścierają, choć, oczywiście, poddani jesteśmy prawom natury. [...] Naprawdę też stawiamy sobie cele, dobre czy złe, ku którym zmierzać chcemy. Warunki zewnętrzne czy inni ludzie mogą udaremnić nasze życzenia [...], a jednak nadal zdolność do wybierania nie jest nam odjęta, chociaż odjęta jest możliwość korzystania z tej wolności. Ta wolność jest zatem dana ludziom razem z ich człowieczeństwem, jest tego człowieczeństwa fundamentem, tworzy człowieka jako coś w bycie samym wyróżnionego.

[...] Mówimy jednak także o wolności, która nie jest w naturze naszego bytowania obecna, ale jest dziełem kultury, życia zbiorowego, prawa. [...] Gdzie prawa nie ma, nie ma też wolności, [...]; innymi słowy wolność w naszym świecie jest zawsze ograniczona. Robinson Crusoe nie korzystał z nieograniczonej wolności, ani jakiegokolwiek zresztą. Wolność – mniejsza lub większa – może być tylko tam, gdzie coś jest dozwolone a coś zakazane (przypomnimy, dla wyjaśnienia sprawy, żart nieznanego mi autorstwa, pochodzący bodaj sprzed pierwszej wojny światowej: w Austrii to, co nie jest zakazane, jest dozwolone; w Niemczech to, co nie jest dozwolone, jest zakazane; we Francji wszystko jest dozwolone, również to, co jest zakazane; w Rosji wszystko jest zakazane, również to, co jest dozwolone).

Widzimy przeto, że chociaż te dwa znaczenia słowa „wolność” bardzo się różnią, tak iż można mieć wolność w jednym znaczeniu, a nie mieć w drugim, to jednak są one na tyle spokrewnione, że nic w tym rażącego, że jednego słowa używamy, byleśmy tych znaczeń nie mieszały. W obu wypadkach chodzi o możliwość wybierania: w drugim sensie o sytuacyjne warunki wyboru, o to, co nam w ogólności organizacja społeczna i prawo do wyboru pozostawiają; w pierwszym sensie o nasze własne duchowe warunki wyboru i tworzenia, o sam fakt, że wybierać i tworzyć

jesteśmy władni, chociaż zdolność ta nasza nie zakłada niczego co do zakresu dóbr, wśród których faktycznie wybierać możemy.

Źródło:

L. Kołakowski, *Mini-wykłady o maxi-sprawach*, Wydawnictwo Znak, Kraków 1999, s. 78–83.

- a) W jaki sposób Kołakowski rozumie *wolność*?
- b) Dlaczego autor przywołuje postać Robinsona Cruzoa? Czy bohater powieści Daniela Defoe był wolny?
- c) Jaki dowcip o wolności, który bazuje na stereotypach narodowościowych, przytacza autor? Czy żart jest wciąż aktualny? Proszę odnaleźć odpowiedni fragment tekstu i wyrazić swoją opinię na jego temat.
- d) Czy tekst wykładu Kołakowskiego można analizować w kontekście wolności Małego z tekstu *Na pełnym morzu*? Czy Mały był wolny? Proszę uzasadnić swoje zdanie.

3.

Proszę przeczytać notkę o Kazimierzu Wierzyńskim oraz jego wiersz pt. *Strofa o wolności**, a następnie wykonać poniższe polecenia.

* Może Pani/Pan też wysłuchać interpretacji dźwiękowej (recytacji) wiersza w wykonaniu Gabrieli Oberbek: <https://polska-poezja.pl/lista-wierszy/298-kazimierz-wierzynski-strofa-o-wolnosc> [dostęp: 15.10.2021].

Kazimierz Wierzyński (1894–1969) – poeta, prozaik, eseista. Należał do pierwszego pokolenia pisarzy, którzy wraz z końcem I wojny światowej doczekali się odzyskania niepodległości Polski po 123 latach niewoli. Był współzałożycielem słynnej grupy poetyckiej Skamander. Po II wojnie światowej wyemigrował – nie pogodził się ze zmianami ustrojowymi w Polsce. Stale jednak interesował się sytuacją w kraju. Początkowo w poezji Wierzyńskiego królowała afirmacja życia i radość istnienia, następnie jego twórczość stała się bardziej wyciszona, refleksyjna, traktująca o nieuchronności przemijania, a ostatecznie – katastroficzna.

Tak pisał krytyk literacki i teoretyk literatury, prof. Krzysztof Dybciak: „[...] poezja Kazimierza Wierzyńskiego przyjmowana była z uznaniem, a często z entuzjazmem, przez czytelników o odmiennych doświadczeniach życiowych i estetycznych, wywodzących się z rozmaitych środowisk i pokoleń, reprezentujących różne poziomy intelektualne. Radosne, żywiołowe wiersze zamieszczone w pierwszych tomach były ulubionymi lekturami wrażliwych studentów i odczytanych pensjonarek w pierwszych latach niepodległości; patriotyczne utwory pisane w czasie II wojny światowej sprawiły, że Wierzyński był »najulubieńszym poetą żołnierza polskiego w drugiej wojnie«, jak napisał Jan Bielatowicz; powojenne nostalgiczne lub gniewnie satyryczne teksty budziły zainteresowanie nawet słuchaczy i czytelników rzadko sięgających po współczesną lirykę”.

Źródło:

K. Dybciak, *Wstęp*, w: K. Wierzyński, *Wybór poezji*,
oprac. K. Dybciak, Zakład Narodowy im. Ossolińskich,
Wrocław–Warszawa–Kraków 1991, s. 3

Kazimierz Wierzyński
Strofa o wolności

Potrzeba nam wolności, jak trzeba przygody,
Apostolstwa obłoków i ptaków nad krajem,
Jak rzek płynących prawym przeznaczeniem wody
I gór, co rosną w ziemi skalnym obyczajem,
Jak ruchu świtów, nocy i gwiazd wśród ciemności,
Ruchu zmian, ruchu trwania, systemu w systemie
– Jak Bogu co boskiego, nam trzeba wolności
Oddanej człowiekowi, by zaludniał ziemię.

Źródło:

https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Przegląd_Pruszkowski/Przegląd_Pruszkowski-r2015-t-n1/Przegląd_Pruszkowski-r2015-t-n1-s115/Przegląd_Pruszkowski-r2015-t-n1-s115.pdf

- a) Kiedy według Pani/Pana mógł powstać wiersz *Strofa o wolności*?
- b) Jakiego typu wolności dotyczy wiersz – czy chodzi o wolność jednostki czy wolność kraju?
- c) Do czego w wierszu porównana jest wolność?
- d) Po co, zgodnie z tekstem, potrzebna jest wolność?
Proszę przytoczyć i zinterpretować odpowiedni fragment wiersza.

Inne propozycje poetyckie:

- Krzysztof Kamil Baczyński, *Wolność*
- Leopold Staff, *Wolność*
- Juliusz Słowacki, *Oda do wolności*
- Julian Tuwim, *Wiersze o państwie*

4.

Oto tekst opisujący obraz Tamary Łempickiej pt. *Autoportret w zielonym bugatti*. Proszę wykonać poniższe polecenia.

Tamara Łempicka, *Autoportret w zielonym bugatti*, 1929, olej na desce

Źródło:

[https://en.wikipedia.org/wiki/Autoportrait_\(Tamara_in_a_Green_Bugatti\)#/media/File:Tamara_de_Lempicka,_Autoportrait_\(Tamara_in_a_Green_Bugatti\).jpeg](https://en.wikipedia.org/wiki/Autoportrait_(Tamara_in_a_Green_Bugatti)#/media/File:Tamara_de_Lempicka,_Autoportrait_(Tamara_in_a_Green_Bugatti).jpeg)

Tamara Łempicka (1898–1980) – malarka, jedna z najważniejszych przedstawicielek epoki *art déco*. Urodziła się prawdopodobnie w Moskwie, mieszkała m.in. w Warszawie, Paryżu i Nowym Jorku, zmarła w Meksyku.

Jej twórczość cechowała się postkubistyczną stylizacją i dekoracyjnością i to przyniosło jej niezwykłą popularność w latach 20. minionego stulecia. Słynęła również z bujnego i dekadentckiego życia towarzyskiego. W latach 40. była ulubioną portrecistką m.in. elit finansowych i gwiazd Hollywood. Koniec II wojny światowej przyniósł radykalne zmiany w sztuce, co – niestety – szybko wpłynęło na zanik popularności artystki.

- a) Proszę podkreślić poprawną formę wyrazów w nawiasach zgodnie z podanym przykładem (imiesłowu).

Autoportret w zielonym bugatti, (będąca, będący, będącym)⁰ najsłynniejszym i najczęściej (reprodukującym, reprodukując, reprodukowanym)¹ dziełem Tamary

Łempickiej, szybko stał się ikonicznym wizerunkiem nowoczesnej kobiety dwudziestolecia międzywojennego – (wyemancypowanego, wyemancypowanej, emancypującą)² i walczącej o wolność przekonań.

Tamara Łempicka, (namalowawszy, namalowana, malującą)³ siebie za kierownicą sportowego samochodu, chciała osiągnąć określony cel – upodobnić się do starożytnych rzeźb greckich: regularne rysy twarzy, alabastrowa cera i odpowiedni profil. Takie skojarzenie zostało (wzmocnienie, wzmocnione, wzmocniony)⁴ dzięki nagromadzeniu jasnych elementów: rękawiczki, kapelusz-kask i szal. Dolną część obrazu zajmuje fragment turkusowej karoserii. Pojazd z obrazu Łempickiej, (wpisując się, wpisujący się, wpisawszy się)⁵ w typowy dla futuryzmu kult maszyny, nowoczesności, fascynacji prędkością i miejskim życiem, prezentuje zarazem samochód jako narzędzie emancypacji kobiet. Kobieta (prowadzona, prowadząca, prowadząca)⁶ auto, szczególnie w latach 20. XX wieku, wkracza w sferę zdominowaną przez mężczyzn. Artystka stylizuje się na *femme fatale*, kobietę niezależną, (wyzwoloną, wyzwalamą, wyzwoloną)⁷ i niebezpieczną. Zostało to (podkreślenie, podkreśliwszy, podkreślone)⁸ przez czerwone usta, krótkie włosy oraz spojrzenie rzucone spod półprzymkniętych powiek bezpośrednio w stronę widza. (Zastosowana, Zastosowane, Zastosowanie)⁹ przez Łempicką zgeometryzowanie kompozycji to jeden z najbardziej charakterystycznych zabiegów malarki. Słynny *Autoportret* łączy się z wizerunkiem kreowanym przez artystkę. Łempicka fotografowała się

w stylizacjach (upodobniających, upodobnionych, upodobniającej)¹⁰ ją do gwiazdy kina – podobno mylono ją z Gretą Garbo.

Na podstawie: <https://culture.pl/pl/dzielo/tamara-lempicka-autoportret-w-zielonym-bugatti> [dostęp: 15.10.2021]

b) Jak rozumianej wolności dotyczyła postawa kreowana i reprezentowana przez malarkę Tamarę Łempicką?

SŁAWOMIR MROŻEK

List w butelce

Opracowała
Maria Waclawek

List w butelce – krótkie satyryczne opowiadanie wydane po raz pierwszy w zbiorze z lat 1974–1979, napisane w formie listu skierowanego do nieznanego odbiorcy. Zdaniem bohatera brak wiedzy o kimś (wiek, wygląd, charakter, płeć, wyznanie, kolor skóry itd.) jest pożądanym ułatwieniem komunikacji, ponieważ zwalnia zarówno nadawcę, jak i potencjalnego odbiorcę od możliwych uprzedzeń. Bohater pisze list, by poinformować, że sam wie tyle, ile wiedzą wszyscy. Przyjęty sposób komunikacji i jej cel wydaje mu się optymalny. Potencjalny adresat-nadawca taką samą drogą jak bohater opowiadania miałby zareagować na wiadomość, czyli wrzucić list w butelce do wody. Tekst demaskuje absurd i hipokryzję – najłatwiej jest mówić o miłości do bliźniego i tolerancji, gdy nie wchodzi się w prawdziwy kontakt z ludźmi.

List w butelce (A Letter in a Bottle) – a short satirical story first published in the 1974–1979 collection, written in the form of a letter addressed to an unknown recipient. According to the protagonist, not knowing anything about someone (age, appearance, character, gender, religion, skin colour, etc.) is a facilitation of communication, as it relieves both the sender and the potential recipient of possible prejudice. The protagonist writes a letter to inform that he himself knows as much as everyone else knows. The adopted mode of communication and its purpose seem optimal

to him. The potential addressee-sender would react to the message in the same way the character of the story would, i.e. throw the letter in a bottle into water. The text exposes absurdity and hypocrisy – it is easy to talk about love and tolerance when you do not come into real contact with people.

List w butelce (dt.: **Flaschenpost**) – diese kurze satirische Erzählung in Form eines an einen unbekanntem Empfänger gerichteten Briefes erschien erstmals in der Anthologie der Jahre 1974–1979. Der Protagonist meint, dass Kommunikation umso besser gelingt, je weniger man voneinander weiß (Alter, Aussehen, Charakter, Geschlecht, Konfession, Hautfarbe usw.), da nur so sowohl der Sender als auch der potenzielle Empfänger von möglichen Vorurteilen befreit sind. Der Akteur teilt in seinem Brief mit, dass er selbst so viel weiß, wie alle wissen. Form und Ziel seiner Kommunikation scheinen ihm optimal zu sein, so dass er Gleiches auch vom potenziellen Empfänger erwartet, der dann auf gleiche Weise reagieren soll: seine Briefnachricht gleichfalls als Flaschenpost versenden. Dieser Text demaskiert die Absurdität und Heuchelei; lässt es sich über Nächstenliebe und Toleranz besonders gut reden, wenn zwischenmenschliche Kontakte nicht wirklich existieren.

List w butelce (Письмо в бутылке) – это короткий сатирический рассказ, впервые изданный в сборнике 1974–1979 годов, написанный в форме письма к неизвестному адресату. По мнению главного героя, отсутствие информации о ком-либо (возраст, внешний вид, характер, пол, вероисповедание, цвет кожи и т.д.) значительно упрощает общение, освобождая и потенциального адресата, и самого адресанта от возможных предубеждений. Герой пишет письмо, чтобы сообщить о том, что он обладает такими же знаниями, как и другие. Принятый способ и цель общения кажутся ему оптимальными. По замыслу потенциальный адресат должен ответить таким же образом, то есть бросить бутылку с письмом в открытое море. Текст разоблачает абсурд и лицемерие: проще всего говорить о толерантности и любви к ближнему без настоящего контакта с людьми.

List w butelce (Message dans la bouteille) – courte nouvelle satirique, publiée pour la première fois dans le recueil d'œuvres des années 1974–1979, est écrite sous forme d'une lettre adressée à un destinataire inconnu. D'après l'auteur, le manque d'informations sur une personne (âge, apparence, caractère, sexe, reli-

gion, couleur de sa peau, etc.) facilite la communication et permet d'avoir l'esprit ouvert. Le protagoniste écrit une lettre pour informer qu'il en sait autant que les autres. La méthode de communication adoptée et son but lui paraissent optimaux. Le destinataire-expéditeur potentiel devrait répondre à cette lettre de la même façon – en jetant le message dans la bouteille dans l'eau. Le texte démasque l'absurdité et l'hypocrisie – il est facile de parler de l'amour du prochain et de la tolérance quand on n'entre pas en vrai contact avec les gens.

List w butelce (Carta na garrafa) – uma curta história satírica publicada pela primeira vez em uma coleção de 1974 a 1979, escrita na forma de uma carta endereçada a um destinatário desconhecido. Segundo o protagonista, a falta de conhecimento sobre alguém (idade, aparência, caráter, gênero, religião, cor da pele etc.) é uma facilitação de comunicação desejada, pois liberta tanto o remetente quanto o potencial destinatário de possíveis preconceitos. O protagonista escreve uma carta para informar que ele sabe o mesmo tanto quanto todos sabem. O método de comunicação adotado e sua finalidade parecem ótimos para ele. O potencial destinatário-remetente reagiria à mensagem da mesma forma que o protagonista da história, ou seja, colocaria a carta na garrafa e jogaria na água. O texto expõe o absurdo e a hipocrisia – é mais fácil falar sobre amor ao próximo e tolerância, quando você não tem contato real com as pessoas.

《瓶中信》—— 首次发表于 1974-1979 年合集中的短篇讽刺小说，以写给无名的收信人的信件形式写成。主人公认为，对某人的年龄，外貌，性格，性别，宗教信仰，肤色等缺乏了解正是一种理想的沟通方式，因为这能让寄信人和潜在的收信人都摆脱可能的偏见。主人公写了一封信，宣布自己知道的和所有人知道的一样多。他认为他采用的沟通方式及其目的似乎是最佳的。潜在的收信人（发信人）会以与故事主人公相同的方式对消息做出反应，即将瓶中信扔进水里。这部作品反映了一种荒谬和虚伪——当人与人之间没有真正的交流时，对亲近之人的爱与宽容就成了易于谈论的话题。

List w butelce (tekst oryginalny)

Kochany, choć nieznany adresacie. Lub raczej – kochany, bo nieznany. Nie znając cię, nie znam twoich przywar¹, odstręczających² właściwości twojego ciała i twojego charakteru, co mi pozwala zwracać się do ciebie z nieskrępowaną³ sympatią. Lecz dlaczego właściwie (jeżeli cię nie znam) miałbym odczuwać do ciebie sympatię? Odpowiedź: sympatia jest uczuciem krzepiącym⁴, zdrowym, pozytywnym, miłość bliźniego⁵ jest zalecana przez wszystkie systemy kościelne i świeckie. To cnota⁶ zarówno duchowa, jak i socjalna. Funduję ją sobie, abym z kolei ja tobie wydał się sympatyczny.

Nie wiem, czy jesteś mężczyzną czy kobietą, stary czy młody, biały czy kolorowy. To niezmiernie ułatwia korespondencję i w ogóle nasze stosunki⁷. Jakże zwulgaryzowałyby się one i skomplikowały, gdybym znał

¹ przywara – «wada, negatywna cecha charakteru»

² odstręczający < odstręczać (odstręczyć) – «zniechęcać (zniechęcić), odpychać (odepchnąć)»

³ nieskrępowany < nie skępować – «swobodny, niezależny, niczym nieograniczony»

⁴ krzepiący < krzepić – «taki, który krzepi, czyli daje siłę (fizyczną i/lub psychiczną, moralną), wzmacnia»

⁵ bliźni – tu: «inny człowiek»

⁶ cnota – tu: «pozytywna cecha, zaleta»

⁷ stosunek – tu: «relacja, związek między osobami»

atrybuty twojego poszczególnego istnienia⁸. Chwała Bogu, nic o nich nie wiem i dzięki temu możemy odnaleźć się swobodnie, ty i ja, ja z tobą, my razem – w szeroko zakreślonym, ale jakże miłym dla humanistycznego ucha pojęciu: ludzkość.

Czy muszę dodawać, że z tego samego względu, aby nie psuć⁹ symetrii i tobie z kolei nie utrudniać sympatii do mnie – powstrzymam się od wyjawienia mojej płci¹⁰, wieku, rasy¹¹ oraz jakiegokolwiek innej cechy osobniczej? Niech twoja sympatia do mnie kwitnie¹² równie bez przeszkód jak moja do ciebie.

Po tym wstępie przystąpmy¹³ do rzeczy. Otóż pragnę gorąco ci zakomunikować, że mamy do spełnienia¹⁴, to znaczy ty i ja, to znaczy ludzkość, wielką i szlachetną misję. Nie pytaj mnie o szczegóły. Wszelkie szczegóły ograniczyłyby nas niepotrzebnie i odebrałyby naszej misji niewątpliwym nadrzędny i ogólny charakter. Szczegóły zawsze prowadzą do nieporozumień, podczas gdy ogólność i nadrzędność nie podlega dyskusji. Poza tym, pytając mnie o szczegóły, przyznałbyś się do niewiedzy w tej wielkiej i wszystkim nam leżącej na sercu

⁸ istnienie – «byt, życie, egzystencja»

⁹ psuć (zepsuć) – «uszkadzać, niszczyć»

¹⁰ płeć – «organizm żeński lub męski, kobieta lub mężczyzna»

¹¹ rasa – «jedna z grup, na które dzielą się ludzie ze względu na cechy fizyczne, np. kolor skóry i włosów, kształt twarzy i nosa»

¹² kwitnąć < kwiat – «mieć kwiaty; tu: metaforycznie: dobrze działać, rozwijać się, prosperować»

¹³ przystąpić – «zacząć (zaczynać)», przystąpić do rzeczy – «zacząć działać»

¹⁴ spełnienie – «realizacja»

sprawie, a to bardzo brzydko by świadczyło¹⁵ o tobie. Zaś chyba dostatecznie jest jasne, że ja komunikuję bynajmniej nie po to, żeby zakomunikować coś, co ja wiem, a czego inni by mogli nie wiedzieć, lecz pragnę jedynie zakomunikować, że wiem to samo, co wszyscy.

Mam nadzieję, mało, wyrażam głębokie przekonanie¹⁶, że nasza korespondencja, tak owocnie zaczęta, będzie trwała dalej. Wymiana myśli w stosunkach opartych na wzajemnej sympatii jest nie tylko przyjemna i pożyteczna, lecz również jest naszym obowiązkiem wobec społeczności. Ona to bowiem, ta wymiana, stanowi więź i sprawia, że my, mieszkańcy planety, tworzymy – bez względu na nieistotne, ponieważ pomijane różnice – ogólną, myślącą i sympatyczną społeczność, czyli ludzkość w obliczu¹⁷ zadań. Czekam więc na odpowiedź z pewnością, że wkrótce nadejdzie i będzie tak samo sympatyczna jak mój niniejszy¹⁸ list do ciebie. Adresu nie podaję, żeby nie obniżyć poziomu naszych relacji i nie kazić¹⁹ wymiany naszych myśli niesmaczną drobiazgowością²⁰. Wystarczy włożyć odpowiedź do butelki, zakorkować i wrzucić do najbliższej wody. Tak jak ja to właśnie robię.

Twój
W ogóle Bliźni

¹⁵ świadczyć – tu: «informować»

¹⁶ przekonanie – «opinia, sposób myślenia»

¹⁷ w obliczu czegoś – «wobec czegoś»

¹⁸ niniejszy – «ten oto, ten właśnie»

¹⁹ kazić – «psuć, szkodzić»

²⁰ drobiazgowość (rodzaj żeński, ta) – tu: «(zbyt) duża liczba szczegółów; partykularność»

Ćwiczenia

Przygotowanie do lektury

1.

Proszę podać cztery czynności, które wykonałaby Pani / wykonałby Pan, gdyby znalazła Pani / znalazł Pan na plaży list w butelce.

- 1)
- 2)
- 3)
- 4)

2.

Proszę dopasować definicje do podanych wyrazów. W razie wątpliwości proszę skorzystać ze słownika.

<p>0) <i>charakter</i> 1) sympatia 2) krzepiący 3) niezmiernie 4) korespondencja 5) swobodnie 6) kwitnąć 7) pragnąć 8) szlachetny 9) nadrzędny 10) owocnie 11) zakorkować 12) ludzkość</p>	<p>a) bez ograniczeń b) ogół ludzi na Ziemi c) zamknąć, zatkać coś korkiem (np. butelkę); metaforycznie: zablokować, zatamować ruch (np. na ulicy) d) ważny; taki, który stoi wysoko w hierarchii, niepodrzędny e) z korzyścią, skutecznie f) bardzo czegoś chcieć g) ogromnie, bardzo h) uczucie przyjaźni lub miłości wobec kogoś/czegoś lub osoba, którą bardzo lubimy, w której jesteśmy zakochani i) taki, który wzmacnia, dodaje sił j) o człowieku: dobry, uczciwy, bezinteresowny; o rzeczy (sprawie): piękny, mający doskonałą jakość k) o roślinie: rozwijać się z pączka w kwiat (mieć kwiaty); metaforycznie: (np. o kobiecie) dobrze wyglądać, (np. o firmie) dobrze prosperować, rozwijać się l) <i>stałe cechy człowieka; uzewnętrzniają się w jego uczuciach, zachowaniu, systemie wartości</i> m) komunikowanie się (przekazywanie informacji) za pomocą listów (e-maili, faksu itp.); zbiór listów, e-maili, faksów</p>
--	---

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1												

3.

Proszę wybrać prawidłowe znaczenie poniższych słów.

0) **odstręczający**

- a) taki, który dostarcza czegoś
- b) taki, który robi odstępstwo
- c) *taki, który zniechęca*

1) **właściwość**

- a) cecha
- b) rzecz własna
- c) ten, kto ma jakąś własność; posiadacz

2) **świecki**

- a) taki, który świeci
- b) niezwiązany z religią, niekościelny, laicki
- c) taki, który jest typowy dla świata

3) **atrybut**

- a) to, co jest atrakcyjne
- b) cecha (lub rzecz) charakterystyczna dla kogoś
- c) inaczej atrament

4) **wyjawić**

- a) pojawić się na jawie (nierealnie)
- b) wytłumaczyć
- c) ujawnić, odkryć np. tajemnicę

5) **(za)komunikować**

- a) (po)informować
- b) przyjechać środkiem komunikacji miejskiej
- c) robić coś w komunie (we wspólnocie)

6) **dostatecznie**

- a) żyć dostatnio (bogato)
- b) dostać się statkiem (dopłynąć na miejsce statkiem)
- c) wystarczająco, w stopniu dostatecznym

7) **szczegóły**

- a) detale
- b) to, co jest szczególne (specjalne)
- c) ogóły

8) **adresat**

- a) nadawca
- b) odbiorca
- c) ten, kto ma dres

9) **w ogóle**

- a) ogolić się
- b) chodzić do ogólniaka (liceum ogólnokształcącego)
- c) generalnie, ogólnie, w sumie

10) **przywara**

- a) war, wrzątek
- b) znajduje się przy wardze
- c) wada, zła cecha

11) **bliźni**

- a) znak zodiaku
- b) każdy człowiek w stosunku do drugiego
- c) taki, który ma bliźny

12) **więź**

- a) to, co łączy; związek
- b) inaczej *wziąć*
- c) ten, który jest w więzieniu

4.

Proszę wybrać odpowiednie słowa z ramki i uzupełnić nimi definicje. Uwaga! Trzy słowa z ramki są zbędne (dodatkowe).

odpowieź początku ~~nieporozumień~~ sympatię sercu
zrobienia nadzieję podoba się działać przekonanie oczywiste
zakończenia kłopotami przeszkód przyjemne

	POŁĄCZENIA		WYJAŚNIENIE ZNACZENIA
Wzór	coś prowadzi do czegoś, np. do ...nieporozumień...	=	coś kieruje (też metaforycznie) w jakąś stronę, do czegoś (np. do niezrozumienia)
a)	przystąpić do rzeczy	=	zacząć, np. omawiać jakąś sprawę, temat, problem
b)	odczuwać (czuć)	=	bardzo lubić kogoś (również kochać);
c)	bez	=	nie mieć żadnych trudności
d)	coś jest mile dla ucha (oka)	=	(o dźwięku, głosie lub czymś wizualnym); jest
e)	coś leży komuś na	=	myśleć ciągle o czymś nieprzyjemnym, trudnym (dla sumienia)
f)	coś nie podlega dyskusji	=	coś nie zależy od kogoś/czegoś; jest
g)	mieć	=	oczekiwać (liczyć), że coś się spełni, urzeczywistni (zrealizuje)
h)	wyrażać głębokie	=	werbalizować (mówić, pisać, używać słów) swoją opinię, być pewnym czegoś

i)	czekać na	=	być gotowym na reakcję z czy- jejś strony, oczekiwać
j)	powstrzymać się od czegoś	=	nie pozwolić (nie pozwalać) so- bie na wykonanie czegoś; poha- mować się (hamować się)
k)	Chwała Bogu (też: dzięki Bogu / Bogu dzięki)	=	podkreślenie (emfaza) dobrego jakiejś situa- cji, sprawy

5.

Proszę uzupełnić podane zdania połączeniami (wyra-
żeniami, zwrotami) z ćw. 4. Uwaga! Liczba luk sugeru-
je liczbę brakujących wyrazów. Proszę pamiętać o uży-
ciu słów w odpowiedniej formie gramatycznej.

Wzór: Karol ...*miał nadzieję*...⁰, że zdąży nauczyć się
wszystkiego do egzaminu. Zabrał się do pracy
zbyt późno, więc, ostatecznie, nie zdał.

- a)¹,
że spełnię Państwa oczekiwania. Jestem dobrym kandy-
datem na stanowisko menedżera w Państwa firmie.
- b) Chciałabym schudnąć parę kilo, ale nie umiem
.....² jedzenia słodczy.
- c) Dlaczego miałabym³ do
Janka? Przecież on nie daje mi spokoju, ciągle za mną
chodzi!
- d) Dotarliśmy na miejsce⁴, droga
była naprawdę łatwa.
- e) Monika napisała list do dziadków. Długo
..... ich⁵. Okazało się, że byli na waka-
cjach i nie mogli sprawdzić swojej poczty.

- f)⁶, wszystko dobrze się skończyło.
Tak się bałam.
- g) Podane warunki umowy
.....⁷. Albo państwo się zgadzają, albo
zrywamy współpracę!
- h) Stereotypowe myślenie może⁸
nieporozumień.
- i) Ta sprawa mi⁹, muszę
koniecznie z Wami porozmawiać.
- j) Głos tego dziennikarza¹⁰.
Lubię go słuchać.
- k) Tomek wreszcie.....¹¹
i zaprosił Barbarę do kina.

Po przeczytaniu

ROZUMIENIE TEKSTU I ĆWICZENIA LEKSYKALNO-GRAMATYCZNE

1.

Proszę odpowiedzieć na pytania zgodnie z tekstem pt. *List w butelce*:

- a) Czy wiadomo, kim jest nadawca listu (płeć, rasa, wiek, inne cechy)? Dlaczego?
- b) Dlaczego autor (nadawca) pisze list, komunikuje się z adresatem?
- c) Gdy piszemy list po polsku i zwracamy się do adresata, używamy wielkiej litery (np. *Droga Anno*; *piszę do Ciebie*; *Twoja Mama* itd.). Czy nadawca (bohater) *Listu w butelce* przestrzega tej reguły?
- d) Jak wysłała się list w butelce? Proszę zacytować fragment tekstu. Czy według Pani/Pana jest to działanie ekologiczne? Proszę uzasadnić swoje zdanie.

2.

Proszę przeczytać przytoczone fragmenty tekstu i pod każdym zaznaczyć właściwą odpowiedź.

0)	Nie znam twoich przywar, odstręczających właściwości twojego ciała i twojego charakteru, co mi pozwala zwracać się do ciebie z nieskrępowaną sympatią.

- 0) Z tego tekstu wynika, że
- a) nadawca nie zna wad odbiorcy.
 - b) nadawca lubi każdego człowieka.
 - c) adresat z pewnością jest miły.

1)	Sympatia jest uczuciem krzepiącym, zdrowym, pozytywnym, miłość bliźniego jest zalecana przez wszystkie systemy kościelne i świeckie. To cnota zarówno duchowa, jak i socjalna.
----	--

- 1) Z tego tekstu wynika, że sympatia
- a) ma krzepę i dlatego jest zdrowa.
 - b) jest zaletą.
 - c) jest miłością bliźniaków względem siebie.

2)	Chwała Bogu, nic nie wiem o tobie i dzięki temu możemy odnaleźć się swobodnie, ty i ja, ja z tobą, my razem – w szeroko zakreślonym, ale jakże miłym dla humanistycznego ucha pojęciu: ludzkość.
----	--

- 2) Z tego tekstu wynika, że
- a) nadawca i odbiorca się lubią.
 - b) ludzkość jest miła i swobodna.
 - c) autor listu nie zna odbiorcy.

3)	Chyba dostatecznie jest jasne, że ja komunikuję się bynajmniej nie po to, żeby zakomunikować coś, co ja wiem, a czego inni by mogli nie wiedzieć, lecz pragnę jedynie zakomunikować, że wiem to samo, co wszyscy.
----	---

- 3) Z tego tekstu wynika, że autor
- a) lubi opowiadać o sobie i innych.
 - b) chce wiedzieć wszystko o odbiorcy.
 - c) jest świadomy wiedzy swojej i innych.

4)	Czekam więc na odpowiedź, z pewnością wkrótce nadejdzie i będzie tak samo sympatyczna jak mój niniejszy list do ciebie. Adresu nie podaję, żeby nie obniżyć poziomu naszych relacji i nie kazić wymiany naszych myśli niesmaczną drobiazgowością.
----	---

- 4) Z tego tekstu wynika, że autor
- nie podaje adresu, żeby nie psuć relacji.
 - nie podaje adresu, bo jest drobiazgowy.
 - wie, że odpowiedź będzie niesympatyczna.

3.

Proszę nazwać odpowiednie fragmenty listu.

- Pozorny (nieprawdziwy) „dialog” z adresatem
- Wymóg (postulat, żądanie) reakcji (odpowiedzi) ze strony adresata
- Tytuł grzecznościowy (nagłówek)*
- Podpis
- Początek zasadniczej (głównej) części listu
- Wyrażanie opinii (formuła oficjalna)

0)	C
----	---

Kochany, choć nieznaną adresacie. Lub raczej – kochany, bo nieznaną.

1)	
----	--

Po tym wstępie przystąpmy do rzeczy. Otóż pragnę gorąco ci zakomunikować, że mamy do spełnienia, to znaczy ty i ja, to znaczy ludzkość, wielką i szlachetną misję.

2)	
----	--

Nie pytaj mnie o szczegóły. Wszelkie szczegóły ograniczyłyby nas niepotrzebnie i odebrałyby naszej misji niewątpliwie nadrzędny i ogólny charakter. [...] Poza tym, pytając mnie o szczegóły, przyznałbyś się do niewiedzy w tej wielkiej i wszystkim nam leżącej na sercu sprawie, a to bardzo brzydko by świadczyło o tobie.

3)	
----	--

Mam nadzieję, mało, wyrażam głębokie przekonanie, że nasza korespondencja, tak owocnie zaczęta, będzie trwała dalej.

4)	
----	--

Czekam więc na odpowiedź, z pewnością wkrótce nadejdzie i będzie tak samo sympatyczna jak mój niniejszy list do ciebie.

5)	
----	--

Twój
W ogóle Bliźni

4.

Proszę przeczytać tekst, a następnie – jak we wzorze – zaznaczyć: TAK – gdy zdanie jest zgodne z tekstem; NIE – gdy zdanie nie jest zgodne z tekstem; BI – gdy w tekście brakuje informacji na dany temat.

Niegdyś wysyłanie listów w butelkach było domeną nieszczęśliwych kochanków, marzycieli, poetów czy żeglarzy. Okazuje się, że wiele tego typu „przesyłek” do teraz dryfuje po morzach i oceanach, a niektóre z nich udaje się odnaleźć nawet po długim czasie.

Tony Hoskings z Półwyspu Kornwalijskiego (Wielka Brytania) w trakcie porannego spaceru znalazł wyrzuconą na brzeg butelkę z listem, która płynęła przez 5 lat i przebyła blisko 6,5 tys. km. Nadawcą był nastolatek z Baltimore uczestniczący w rejsie po Karaibach. Był pewny, że ocean zniszczy butelkę wraz z listem. Takie nietypowe odkrycia miały miejsce również nad Morzem Bałtyckim. Pewien Słubiczanin wypoczywający na plaży w Rowach zauważył na plaży butelkę z małą karteczką w środku. Z informacji w liście wynikało, że do wody trafiła w styczniu 2000 roku w pobliżu duńskiej wyspy Bornholm. Jak się później okazało, jej nadawcą jest mieszkaniec Lipawy – portowego miasta na Łotwie. W 2013 roku do wybrzeży Chorwacji dobiła butelka sprzed 28 lat. Odkrycia dokonała dziewczyna, która wraz z grupą kolegów z pracy sprzątała brzeg rzeki uchodzącej do Adriatyku. Przesyłka zaadresowana była do niejakiej Mary mieszkającej w Kanadzie, a osobą wysyłającą list zakochany w niej mieszkaniec Nowej Szkocji – Jonathan. Odkrywczy chcieli odszukać parę i przekazać im znalezisko.

Z najnowszych danych wynika, że najstarszy list w butelce znalazł w swojej sieci szkocki rybak Andrew Leaper. Wiadomość dryfowała przez ponad 98 lat! Była to wysłana przez szkocki rząd pisemna prośba

z 1914 roku o podanie szczegółów odnalezienia listu. Celem takiego działania było wykonanie map podwodnych prądów wokół Szkocji. Nagrodą dla szczęśliwego znalazcy miała być moneta o wartości sześciu pensów. Ostatecznie – rybak jej nie dostał, gdyż od dawna nie ma jej w obiegu.

Na podstawie: <http://www.youtube.com/watch?v=qKUhPdgs4NY> [dostęp: 15.10.2021]

		TAK	NIE	BI
Wzór	<i>Obecnie również można odnaleźć dryfujące w morzach i oceanach listy w butelce.</i>	X		
a)	Hoskings pochodzi z Półwyspu Helskiego.			
b)	Wrzucona na Karaibach butelka dryfowała mniej niż 5 lat.			
c)	Nastolatek myślał, że butelka zatonęła.			
d)	Mieszkaniec Słubic znalazł list w butelce.			
e)	Wiadomość odkryto w bałtyckim rowie.			
f)	Podczas odkrycia listu na plaży była piękna pogoda.			
g)	Z Kanady do Adriatyku list dryfował przez 28 lat.			
h)	Znaleziona w Chorwacji wiadomość była adresowana do Jonathana.			
i)	Najstarszy list w butelce miał 89 lat.			
j)	Rząd w Szkocji testował prąd pod wodą.			
k)	Andrew Leaper nie otrzymał obiecanej nagrody.			

5.

Gdy zwracamy się do kogoś (czyli np. w listach), używamy form wołacza (*vocativu*). Proszę wykonać ćwiczenie zgodnie z podanym wzorem.

5.1. Wołacz

Wzór: **Marysiu** (*Marysia*), *podaj mi filiżankę.*

- Proszę wejść, (wujek).
- (pan doktor), kolejny pacjent do pana.
-(mama), mogę iść na imprezę do Wojtka?
- (pan kierowca), proszę pokazać prawo jazdy i dowód rejestracyjny samochodu.
- (Anusia), nie kop pana, bo się spocisz!
- Gdzie byłeś, (Karol)?
- Dzień dobry (pani magister)!

5.2. Listowny zwrot do adresata

Wzór: *Droga Marta* – **Droga Marto**

- Miła Przyjaciółka –
- Szanowny Pan Profesor –
- Ukochana Ciocia –
- Najmilszy Dziadek –
- Kochany Mąż –
- Najdroższa Córeczka –
- Szanowna Pani Dyrektor –
- Drogie Dziecko –

6.

Proszę wykonać zadanie zgodnie z podanym przykładem (odmiana rzeczowników i przymiotników).

List w butelce to nie tylko tytuł opowiadania Sławomira Mrożka, tak również jest zatytułowany amerykański melodramat (ang. *Message in a Bottle*) z 1999 roku w reżyserii Luisa Mandokiego, w którym w *...rolach głównych...*⁰ (role główne) występują: Kevin Costner, Robin Wright Penn i Paul Newman. Film stanowi¹ (adaptacja) powieści Nicholasa Sparksa. Jest to – oczywiście – opowieść o miłości, ale jest ona przedstawiona w niebanalny sposób – fabuła skupia się wokół kaprysów losu i²³ (zaskakujące wydarzenia). Theresa Osborne jest⁴⁵ (chicagowska dziennikarka). Podczas spaceru po plaży znajduje butelkę z⁶⁷ (list miłosny) niejakiego Garreta Blake'a do⁸ (ukochana) Catherine, która już – niestety – nie żyje. Jak się ma później okazać, jest to początek zmian w życiu⁹¹⁰ (wspomniany mężczyzna) – żeglarza z Północnej Karoliny, zajmującego się¹¹ (reperowanie) łódek.¹² (Bohaterowie) dzieli ogromna odległość.¹³ (Theresa) przejętej tonem listu udaje się odszukać Garreta. Nie wyjawia mu jednak, że czytała jego korespondencję. Dziennikarka planuje wydanie opowieści o¹⁴ (list) z butelki, bez wzmianki o¹⁵¹⁶ (prawdziwe imiona) nadawcy i adresatki. Garret podczas wizyty w Chicago znajduje w¹⁷

(szuflada) Teresy swoje listy i wzburzony powraca do¹⁸¹⁹ (rodzinna miejscowość). Co będzie dalej? Drogi²⁰ (widz), przekonasz się, jeśli obejrzyś cały film. Polecam!

Na podstawie: https://pl.wikipedia.org/wiki/List_w_butelce
[dostęp: 15.10.2021]

7.

Proszę przekształcić zdania zgodnie z podanym wzorem (zdania warunkowe, tryb przypuszczający).

Ania jest romantyczką, wrzuciła do morza list w butelce. Oto hipotezy Ani.

Wzór: *Kochana, jeżeli jesteś optymistką, uwierzysz, że Rafał otrzyma mój list.*

Kochana, gdybyś była optymistką, wierzyłybyś, że Rafał otrzyma mój list.

- a) Jeżeli Rafał znajdzie list, pogodzimy się.
.....
- b) Jeżeli rodzice Rafała poznają mnie osobiście, będą wiedzieli o mnie więcej.
.....
- c) Jeżeli będę mieć więcej czasu, będę mogła napisać drugi list.
.....
- d) Jeżeli jest ładna pogoda, moja przyjaciółka Kasia spaceruje po plaży – zbiera muszelki i sprzęta porzucone przez turystów śmieci.
.....

e) Jeżeli Kasia natrafi na list w butelce, to go przeczyta przed Rafałem!

.....

8.

Zgodnie z przykładami proszę podkreślić poprawną formę wyrazów podanych w nawiasach (formy nieosobowe i strona bierna).

Plastik powszechnie (zna się, *jest znany*, pozna się)⁰ jako materiał lekki, wytrzymały i tani. (Został wynaleziony, Wynajdzie się, *Wynaleziono*)⁰ go pod koniec XIX wieku, od 1950 roku (*produkuje się*, wyprodukuje się, jest produkowany)⁰ go na masową skalę. Od tego czasu (zostanie wyprodukowane, zostało wyprodukowane, wyprodukuje się)¹ 8,3 miliardów ton plastiku, z czego aż 6,3 miliardów ton stało się odpadami! Spośród tych odpadów aż 5,7 miliardów ton nigdy (nie poddano, nie poddało się, jest poddany)² recyklingowi. Plastikowe odpady (byli znaleźieni, są znajdowani, są znajdowane)³ wszędzie – od Arktyki po Antarktydę. (Szacuje się, Oszacuje się, Będzie szacowane)⁴, że co roku do mórz i oceanów trafia do 12,7 milionów ton plastiku.

Gdy zaczął się *boom* na plastik, (nie myślano, nie został pomyślany, nie będzie myślane)⁵ o przyszłości. Co będzie, gdy śmieci beztrudnie (będą wyrzuceni, jest wyrzucany, wyrzuci się)⁶ na ziemię lub do rzeki? Stamtąd rzekami trafiają do mórz i oceanów. Następnie za pomocą prądów oceanicznych śmieci (przenosiło się, zostaną przeniesione, są przeniesieni)⁷ do najdalszych zakątków świata. Konsekwencją zaśmiecania jest m.in. to, że każdego dnia plastik (jest odkrywany, odkrył się, okryło się)⁸ w żołądkach morskich

stworzeń. Nieraz już (usłyszy się, jest słyszane, słyszało się)⁹ o znajdujących na plażach wielorybach, które umarły na skutek „szoku gastrycznego”. Przykładowo: u wybrzeży Filipin (odkrył się, został odkryty, odkryto)¹⁰ martwego wieloryba, w którego żołądku było aż 40 kilogramów plastikowych śmieci. Strach pomyśleć, co i w jakiej ilości (zostało znalezione, zostanie znalezione, znalazło się)¹¹ następnym razem.

Przewidywania, że (jest oddana, oddawało się, odda się)¹² nam to, co wyrzuciliśmy, urzeczywistniają się. Na cząstki mikroplastiku (są natrafiane, natrafia się, zostaną natrafione)¹³ m.in. w wodzie pitnej, w miódach czy w soli. Plastik, który tak bez troski (był wyrzucany, wyrzuci się, zostanie wyrzucony)¹⁴, zaczyna do nas wracać...

Na podstawie: <https://organic24.pl/blog/tonac-w-smieciach-plastik-w-morzach-i-oceanach.html> [dostęp: 15.10.2021]

9.

Zgodnie z podanym przykładem proszę uzupełnić tekst poprawnymi formami wyrazów utworzonymi od słów w nawiasach (tworzenie i odmiana rzeczowników odczasownikowych i odprzymiotnikowych).

Sopot, 25 sierpnia 2023 r.

Najdroższa Cecyljo!

W ...*skrytości*...⁰ (skryty) przed światem i przed Tobą zdecydowałem się na ...*napisanie*...⁰ (napisać) tego listu. W obecnej sytuacji nie miałem ...*wyjścia*...⁰ (wyjść) –

nadszedł czas na¹ (wziąć) spraw w swoje ręce. Od początku wakacji czas spędzam na² (wpatrywać się) w Ciebie. Obserwuję każdą Twoją³ (rozmawiać) z koleżankami, każdą oznakę⁴ (smutny) i każdą informację, którą przyjmujesz z uśmiechem. W⁵ (porównać) z innymi dziewczynami wyróżniasz się wzrostem, siłą i sposobem bycia. Wiem, że ostatnio nie masz dużo czasu na charytatywne⁶ (piec) ciasteczek czy⁷ (szyć) zimowej odzieży dla bezdomnych kotów, bo zajmujesz się⁸ (huścić) dzieci w parku i⁹ (nosić) ich na rękach. Gdziekolwiek nie spojrzę: na plażę, morze, park, widzę Twoje¹⁰ (zatroškany) i oczy uśmiechające się do mnie. Wstydzę się, bo ostatnio przyłapałaś mnie na¹¹ (palić) papierosów. Wiem, że to była¹² (głupi) i że o¹³ (zdrowy) trzeba dbać już w¹⁴ (młody).

Jesteś dla mnie tym, czym jest Słońce dla Ziemi. Jesteś moim powietrzem. Bez Ciebie po prostu nie jestem. Nie umiem jeść, spać i nie wyobrażam już sobie¹⁵ (żyć) bez Ciebie. To ja jestem tym, którego nocnym zajęciem było¹⁶ (śpiewać) miłosnych serenad i¹⁷ (zostawiać) polnych kwiatów przed Twoim namiotem.

Długo zwlekałem z napisaniem tego listu, ponieważ obawiałem się, jak go odbierzesz. Wiem, że jestem od Ciebie trochę młodszy, ale pamiętaj, że 20 lat różnicy w kontekście¹⁸ (wieczny) to nic. Jesteś moją ukochaną... nauczycielką!

Na zawsze Twój
– Dawid

PISANIE

1.

Proszę zdecydować, czy podany w nawiasie wyraz ma być zapisana wielką, czy małą literą (ortografia).

Katowice, 15 września 2022 roku

k/Kochana⁰ p/Patrycjo!

Co u c/Ciebie²? Nie odzywasz się od tak dawna. Mam nadzieję, że czujesz się już lepiej i że rehabilitacja złamanej ręki przebiega pomyślnie. Piszę do c/Ciebie³, ponieważ chcę opowiedzieć c/Ci⁴ o ważnych wydarzeniach w m/Moim⁵ życiu. Wiem, że zawsze mogę liczyć na t/Twoją⁶ radę. Ufam, że tak będzie i tym razem.

Jak wiesz, dobrze mówię po w/Włosku⁷, w m/Maju⁸ wyjechałem na staż do t/Turyngu⁹. Tam poznałem świetnego chłopaka – (h/Hiszpana¹⁰) o imieniu a/Alberto¹¹. On otworzył m/Mi¹² oczy na ś/Świat¹³ – pokazał, jak piękne są g/Góry¹⁴, jak świetną zabawą jest wspinanie się i chodzenie po j/Jaskiniach¹⁵. Teraz przygotowujemy się do wyjazdu na m/Mount¹⁶ b/Blanc¹⁷. Potem nie zamierzam wracać na studia, wyjadę do e/Etiopii¹⁸ i będę tam w/Wolontariuszem¹⁹. Co o tym myślisz? Wciąż tęsknię do wieczornych rozmów z t/Tobą²⁰.

Uściskaj proszę ode m/Mnie²¹ m/Męża²². t/Tomek²³ ma wielkie szczęście, że c/Cię²⁴ poznał. A jak w/Wasze²⁵ d/Dzieci²⁶? Mam nadzieję, że rosną zdrowo i nie chorują. Przesyłam również ukłony t/Twoim²⁷ r/Rodzicom²⁸.

Całuję
Kuba Rogalik

2.

Proszę napisać własny list, który można wrzucić do morza. Może to być odpowiedź na list-opowiadanie Sławomira Mrożka pt. *List w Butelce* (170 słów).

3.

Lubi Pani/Pan pisać listy? Proszę odpowiedzieć na list miłosny Dawida do Cecylii (ćw. 9 z części *Roziemienie tekstu i ćwiczenia leksykalno-gramatyczne*) lub list Kuby Rogalika do Patrycji (ćw. 1 z części *Pisanie*) – 150 słów.

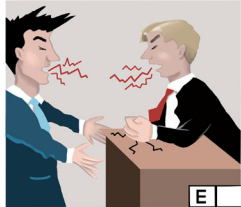
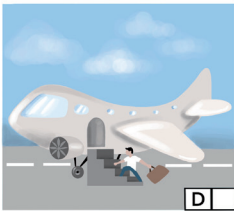
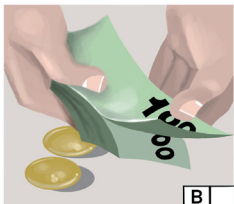
4.

Była Pani / był Pan wczoraj na najlepszej imprezie w swoim życiu. Proszę przekazać tę wiadomość w różnych formach: list tradycyjny, e-mail, esemes, post na Facebooku lub wiadomość na czacie na platformie internetowej... Proszę pamiętać o zachowaniu odpowiednich wyznaczników formy – inaczej piszemy tradycyjny list, a inaczej e-mail, esemes czy wpis na portalu społecznościowym.

MÓWIENIE

1.

Proszę poukładać obrazki w wybranej przez siebie kolejności. Następnie proszę opowiedzieć przedstawioną historię.

Rys. Marek Grela

1	2	3	4	5

2.

List tradycyjny, e-mail czy wpis na portalu społecznościowym? Kto współcześnie pisze tradycyjne listy, kto e-maile, a kto i w jakiej sytuacji publikuje na portalu społecznościowym? Proszę uzasadnić swoje zdanie.

3.

Co oprócz nazwiska autora łączy opowiadanie *List w butelce* i jednoaktówkę *Na pełnym morzu*?

KONTEKSTY

1.

Proszę przeczytać fragment książki Mariana Golki i wykonać poniższe polecenia.

Marian Golka (ur. 1948) – polski socjolog, emerytowany profesor nauk humanistycznych, autor wielu publikacji z zakresu socjologii kultury i sztuki.

„Nie ma nikogo, kto nie komunikowałby się” – [...] komunikowanie pozostaje jedną z cech dystynktywnych* człowieka, niezależnie od różnic w celach, formach i skutkach komunikowania. Już 250 lat temu Jan Jakub Rousseau w rozprawie *Czy odrodzenie nauk i sztuk przyczyniło się do naprawy obyczajów?* zauważył, że kultura, odbierając ludziom prostotę i naturalność, zniszczyła w nich łatwość przenikania się i poznawania. [...]. Można wręcz zauważyć, że w komunikowaniu się ludzi prawdopodobnie częściej dochodzi do nieporozumień i rozminięć niż do zrozumienia i porozumienia. Można nawet mieć wątpliwości co do tego, czy celem komunikowania międzyludzkiego zawsze pozostaje dążenie do prawidłowego przekazania informacji, a także jej właściwego odbioru. [...] Rainer Maria Rilke zapisał w swych *Notatkach o melodii rzeczy* (2007): „każdy z nas mieszka na oddzielnej wyspie; tylko że wyspy położone są zbyt blisko siebie, byśmy mogli żyć na nich samotnie i beztrąsko. Jeden może drugiemu przeszkadzać albo straszyć,

* dystynktywny – «odróżniający, wyróżniający»

albo zarzucać włócznie* – i tylko pomóc nikt nikomu nie może”. I te spostrzeżenia można uogólnić na wiele przejawów międzyludzkiego komunikowania. Ludzie kłamią często, gdy wyznają sobie miłość, ale kłamią też, gdy mówią, że się nienawidzą; ludzie kłamią również, gdy zapewniają, że są sobie obojętni. Kłamią okładki kolorowych czasopism z perfekcyjnie wyretuszowanymi twarzami, kłamią piękni i bogaci bohaterowie licznych seriali telewizyjnych, podobnie jak kiedyś kłamali też bohaterowie baśni i mitów. Kłamię sąsiadka, gdy udaje, że interesuje się zdrowiem rozmówcy, podobnie jak sąsiad mówiący o aktualnej pogodzie. Kłamię polityk, który zapewnia, że ma receptę na uszczęśliwienie wyborców, kłamię też kaznodzieja**, zapewniający, że zaprowadzi wiernych do nieba, kłamię dziennikarz, zapewniający o swej niewiarygodnej wiarygodności. Nawet wiele roślin i zwierząt coś „udaje” [...]. Te uwagi można też uznać za echo, a nawet konsekwencje dociekań Wittgensteina: mamy taki świat, jakie mamy komunikowanie. Dodajmy jednak do tych uwag stwierdzenie, że i komunikowanie mamy takie, jaki jest świat, w którym żyjemy [...]. Istotę komunikowania stanowi obcowanie z ludźmi i ze światem. A więc niedoskonałe komunikowanie świadczy o niedoskonałym świecie [...].

Źródło:

M. Golka, *Bariery w komunikowaniu i społeczeństwo (dez)informacyjne*,
Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. IX–XI.

* włócznia – «broń kłująca zrobiona z drzewa, używana do XV wieku; kopia»

** kaznodzieja – «duchowny wygłaszający kazanie»

1.1. Proszę zaznaczyć, jak we wzorze: TAK – gdy zdanie jest zgodne z tekstem; NIE – gdy zdanie nie jest zgodne z tekstem; BI – gdy w tekście brakuje informacji na dany temat.

		TAK	NIE	BI
Wzór	<i>Komunikowanie się wyróżnia człowieka.</i>	X		
a)	Zdaniem Jana Jakuba Rousseau kultura usprawnia naturalną skłonność człowieka do komunikacji.			
b)	Częściej utrudniona jest komunikacja między przedstawicielami różnych kultur.			
c)	Autor podaje różne przykłady kłamania, które jest częstą praktyką.			
d)	W świecie fauny i flory nie ma przykładów „okłamywania”.			
e)	Istotą komunikacji jest wyobcowanie.			
f)	Nieprawidłowe komunikowanie jest przejawem niedoskonałości świata.			

1.2. Proszę przytoczyć słowa poety Rainera Marii Rilkego, które pojawiają się w tekście, i ustnie wyrazić swoją opinię na ich temat.

1.3. Proszę napisać esej na temat: „Mamy, taki świat, jakie mamy komunikowanie” (Ludwig Wittgenstein; 280 słów).

Proszę pamiętać, że:

- esej (szkolny) pozwala na swobodną interpretację tematu;
- tekst powinien zawierać własne poglądy (opinie, refleksje, wrażenia), argumenty i przykłady związane z tematem, a także wyrażać emocjonalny stosunek autora do opisywanego zagadnienia.

Przydatne słownictwo związane z wyrażaniem opinii:

- *według mnie..., moim zdaniem..., jestem zdania, że..., sądzę, że..., uważam, że (iż)..., w moim przekonaniu, jestem przekonany (przekonana), że..., bez wątplenia, wydaje mi się, że..., nie zgadzam się z...*

2.

Proszę wykonać polecenia dotyczące propozycji muzycznych.

2.1. Proszę poszukać piosenki zespołu Skaldowie pt. *Medytacje wiejskiego listonosza*. Następnie proszę wykonać poniższe polecenia.

Skaldowie – popularna grupa muzyczna łącząca różne gatunki, m.in. big-beat, klasyczny rock, rock progresywny, folklor góralski, jazz czy muzykę pop). Powstała w 1965 roku i działa do dziś. Liderami grupy są bracia Andrzej i Jacek Zielińscy. Na festiwalu w Opolu w 1969 roku zespół zdobył główną nagrodę za piosenkę pt. *Medytacje wiejskiego listonosza*.

- a) Na podstawie tytułu piosenki (przed jej wysłuchaniem) proszę powiedzieć, o czym Pani/Pana zdaniem ona jest?

- b) Proszę wysłuchać nagrania piosenki dwa razy i uzupełnić brakujące fragmenty tekstu.

Świat ma co najmniej tysiąc wiosek i miast,
list w życiu człowiek¹ co najmniej raz.

Ludzie zejdźcie z drogi, bo listonosz jedzie.
Zamknij gaz. To co, że za granicą wujka masz.
Ludzie zejdźcie z drogi, bo² jedzie.
Hamuj, bo rower ten każdy tutaj dobrze zna.
Dostaniesz od wujka list.

Ja wiem, kto w życiu myśli, nie pisze nic,
kto bardzo kocha, pisze³ list.

Ludzie zejdźcie z drogi, bo listonosz jedzie.
Ciężka jest od listów torba listonosza dziś.
Ludzie zejdźcie z drogi, bo listonosz jedzie.
Może ktoś na ten list⁴ kilka długich lat.
Dostanie go właśnie dziś.

Ludzie listy piszą zwykle,⁵.
Piszą, że kochają, nie śpią, klną, całują się.
Ludzie listy, piszą nawet w małej wiosce,
listy szare,⁶, kolorowe...
Kapelusz przed pocztą zdejm.

- c) Na podstawie wysłuchanego tekstu proszę odpowiedzieć na pytania:
- W jakiej miejscowości (dużej czy małej, na wsi czy w mieście) pracuje listonosz? Dlaczego jest tam osobą znaną i szanowaną?

- Jakim środkiem transportu porusza się (czym jeździ) listonosz?
- O czym piszą ludzie w listach?
- Dlaczego tytuł piosenki to *Medytacje wiejskiego listonosza*?

Inne propozycje polskich piosenek, których tekst pisany jest w formie listów:

- zespół Hey – *List*
- Edyta Górniak – *List*
- zespół Dżem – *List do M.*
- Anita Lipnicka – *Ostatni list; Trzy lata później*
- zespół Kult – *Lewe lewe loff*
- Maryla Rodowicz – *Rozmowa przez ocean*
- zespół 2 plus 1 – *Windą do nieba; Chodź, pomaluj mój świat*
- zespół Stare Dobre Małżeństwo – *Czarny blues o czwartej nad ranem*
- zespół Świetliki – *Korespondencja pośmiertna*

3.

Czy lubi Pani/Pan polską poezję? Oto propozycje ćwiczeń związanych z wybranym wierszem Tadeusza Różewicza.

3.1. Przed lekturą wiersza pt. *List do ludożerców* proszę wykonać polecenia:

- a) Proszę powiedzieć, kim jest ludożerca.
- b) Na podstawie tytułu wiersza Różewicza – *List do ludożerców* – proszę powiedzieć, o czym Pani/Pana zdaniem może być ten utwór.

- c) Co oznacza powiedzenie *Człowiek człowiekowi wilkiem* (*Homo homini lupus est*)?
d) Proszę przeczytać wiersz Różewicza pt. *List do ludożerców**.

Tadeusz Różewicz

List do ludożerców

Kochani ludożercy
nie patrzcie wilkiem
na człowieka
który pyta o wolne miejsce
w przedziale kolejowym

zrozumcie
inni ludzie też mają
dwie nogi i siedzenie

kochani ludożercy
poczekajcie chwilę
nie deptajcie słabszych
nie zgrzytajcie zębami

zrozumcie
ludzi jest dużo będzie jeszcze
więcej więc posuńcie się trochę
ustąpcie

* Warto wysłuchać mistrzowskiego odczytania wiersza, np. w interpretacji Włodzimierza Nurkowskiego: https://www.youtube.com/watch?v=IikBmXAWoNo&ab_channel=PolskaPoezja [dostęp: 15.10.2021].

Kochani ludożercy
nie wykupujcie wszystkich
świec sznurowadeł i makaronu
nie mówcie odwrócenii tyłem:
ja mnie mój moje
mój żołądek mój włos
mój odcisk moje spodnie
moja żona moje dzieci
moje zdanie

Kochani ludożercy
Nie zjadajmy się Dobrze
bo nie zmartwychwstaniemy
Naprawdę

(tom *Formy* z 1958 r.)

Źródło:
<http://wiersze.doktorzy.pl/ludozercy.htm>
[dostęp: 15.10.2021]

3.2. Na podstawie przeczytanego utworu proszę odpowiedzieć na pytania:

- Kto jest „ludożercą”? Co robią osoby określane w wierszu jako ludożercy, jak się zachowują?
- Dlaczego „ludożercy” określani są jako „kochani”? Czy jest to autentyczna sympatia?
- Jaki jest cel wiersza *List do ludożerców*? Co oznacza apel: *Nie zjadajmy się / bo nie zmartwychwstaniemy / Naprawdę*?
- Tekst Różewicza to przykład tzw. wiersza wolnego (czyli wiersza, który ma wersy o różnej długości, brak w nim

rymów, akcentów i znaków interpunkcyjnych). Co Pani/Pana zdaniem daje taki zabieg stylistyczny?

- e) *Człowiek człowiekowi wilkiem! Lecz ty się nie daj zwilczyć!* – tak pisał inny polski poeta, Edward Stachura. Proszę podać swój sposób na zachowanie postawy humanitarnej.

Inne propozycje wierszy-listów:

- Leopold Staff – *List*
- Konstanty Ildefons Gałczyński – *List Jeńca*
- Julian Tuwim – *List do dzieci*
- Tadeusz Borowski – *Korespondencja*
- dodatkowo: Jan Brzechwa – *O Grzesiu kłamczuchu i jego Cioci*, Adam Ziemiański – *Płoną listy*

Klucz do ćwiczeń

Sławomir Mrożek
Na pełnym morzu

Przygotowanie do lektury

1.

⁰doktorem, ¹dramaturgowi, ²humorem, ³współczesność,
⁴godności, ⁵sędzią

3.

0	1	2	3	4	5	6	7
f	h	b	d	g	c	e	a

5.

- a) Wybory (głosowanie): *demokracja*, kampania, kandydat, mówca, przeciwnik, transparent, urna, wiec
- b) Przybory i inne akcesoria kuchenne: durszlak, łyżeczka, maszynka do mielenia mięsa, obrus, patelnia, sztucce, tortownica, widelec, zastawa

6.

- a) *kufer*, b) transparent, c) cylinder, d) urna wyborcza, e) rozbitek, f) trybuna, g) lokaj

7.

- a) Wybory (głosowanie): ⁰kandydata, ¹demokracji, ²mówcą, ³kampanii, ⁴transparentów, ⁵wiecu, ⁶przeciwnicy, ⁷urny
- b) Przybory i inne akcesoria kuchenne: ¹tortownicę, ²patelni, ³maszynką do mielenia mięsa, ⁴durszlaka, ⁵obrus, ⁶zastawę, ⁷sztućce, ⁸łyżeczki, ⁹widelec

8.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
f	j	d	i	b	k	c	h	a	g	e

9.

0	1	2	3	4	5	6	7	8
d	g	b	h	e	c	i	a	f

Po przeczytaniu

ROZUMIENIE TEKSTU I ĆWICZENIA LEKSYKALNO-GRAMATYCZNE

1.

a) TAK, b) NIE, c) NIE, d) TAK, e) TAK, f) BI, g) TAK,
h) TAK, i) TAK, j) BI, k) NIE, l) NIE

2.

0) a, 1) b, 2) c, 3) b, 4) a, 5) b, 6) b, 7) c, 8) a

3.

Przykładowe odpowiedzi:

Mały: 1) ma żonę i dzieci, 2) chce się zmienić, osiągnąć coś w życiu, 3) naprawdę staje się sierotą (a więc jest w takiej samej sytuacji jak pozostali rozbitkowie)

Średni: Ma się gorzej niż Mały, ponieważ: 1) rzekomo (podobno) jest sierotą, 2) rzekomo jako dziecko musiał sprzedawać zapalki, 3) rzekomo nigdy nie poznał ojca, 4) nie lubi jeść, a właściwie podobno niczego nie je; może się przydać, bo lubi przyrządzać posiłki, szczególnie dania mięsne

Gruby: Ma się gorzej niż Mały, ponieważ: 1) rzekomo jest sierotą, 2) rzekomo jego ojciec był drwalem alfabetą, 3) rzekomo jako dziecko musiał sprzedawać zapalki

4.

⁰wybory, ¹storpedować, ²kandydata, ³Chętnie, ⁴urato-
wać, ⁵Ostrzegam, ⁶charakteru, ⁷wspólnej, ⁸szczęśliwi,
⁹apetyczna, ¹⁰ochotnikiem

6.

⁰jako, ¹z, ²za (dla), ³na, ⁴spośród (z), ⁵dla (za), ⁶w, ⁷ponad,
⁸oprócz, ⁹o

7.

a)

drób, *wieprzowina*, wołowina, cielęcina, konina, bara-
nina, jagnięcina

b)

Mięso, w tym podroby: *udko*, boczek, polędwica, ozo-
rek, nerki, płuca, wątroba, żołądek, schab, żeberka, go-
lonka, pierś, karczek

Warzywa i owoce: dynia, cebula, pietruszka, bakłażan,
por, cukinia, arbuż, melon, truskawki, papryka, rzod-
kiewka, kalafior, seler, brokuł, brukselka

Nabiał: jajka, mleko, twaróg, ser żółty, jogurt

Ryby i owoce morza: pstrąg, kalmary, śledź, karp, mał-
że, łosoś, krewetki, ostrygi, homar

8.

⁰pokrój, ¹rozgrzej, ²dodaj, ³smaż, ⁴dodaj, ⁵wlej, ⁶przy-
kryj, ⁷duś, ⁸obierz, ⁹pokrój, ¹⁰zrób, ¹¹przelej, ¹²zblenduj,
¹³rozgrzej, ¹⁴dodaj, ¹⁵mieszaj, ¹⁶dodaj, ¹⁷przykryj, ¹⁸gotuj,
¹⁹dopraw, ²⁰podaj

9.

Przykładowe odpowiedzi:

łyżeczka: *cukru*, oleju, wody, proszku do pieczenia, nasion kminku,

łyżka: oleju, wody, zupy, śmietany, mąki, słodkiej papryki, przecieru pomidorowego

szklanka: wody, soku, bulionu, mąki

butelka: wina, wody mineralnej, oranżady

szczypta: soli, pieprzu, cukru, chili

garść: orzechów, suszonych śliwek

słoik: dżemu, miodu, ogórków kiszonych, pieczarek marynowanych

puszka: coli, piwa, kukurydzy, zielonego groszku, ananasów

pęczek: rzodkiewki, marchewki, pietruszki, koperku, szczypiorku

ząbek: czosnku

kostka: masła, margaryny, cukru

pudełko: ciastek, herbaty

11.

⁰najmłodszych, ⁰najefektywniej, ¹najweselej, ²odważniej, ³lepiej, ⁴lepszego, ⁵najbardziej interesująca, ⁶sprytniejszy, ⁷najbogatszy, ⁸najwyższy, ⁹najgorszy, ¹⁰dalszych, ¹¹bliższych, ¹²lżej, ¹³ciężej, ¹⁴największe, ¹⁵głodniejsi

12.

Przykładowa odpowiedź (mogą być wersje alternatywne):

Lokaj krzyknął z zadowoleniem (wyznał), że szczęściem jest to, iż znów widzi hrabiego. Gruby spytał, co to ma znaczyć. Lokaj **naiwnie zdziwił się, że** hrabia go nie poznaje (hrabia nie poznaje swojego Jana). Gruby **wrzasnął z irytacją, by** służący poszedł precz. Lokaj **wyjaśnił, że** wszyscy w pałacu niepokoją się o los dziedzica. Lokaj, kiedy przyszła wiadomość o utonięciu statku, którym hrabia płynął, nie mógł dłużej wytrzymać i zaczął płynąć, bo gdzie jest pan, tam jest i on (jego wierny sługa). Gruby **rozkazał, aby** Jan w tej chwili utonął. Lokaj **oznajmił, że** zrobi to zgodnie z życzeniem hrabiego. Jeszcze raz **wyraził, że** jest szczęśliwy i znikł. Mały **zawołał** Lokaja, **żeby** go powstrzymać, a po chwili **stwierdził, że** nieszczęśnik utonął.

MÓWIENIE

2.

Przykłady groteskowych sytuacji z tekstu *Na pełnym morzu*:

- Gruby przypisuje swoje doświadczenia Małemu, aby w ten sposób osiągnąć swój cel (najeść się). W rzeczywistości to Gruby miał arystokratycz-

ne pochodzenie i lokaja, to on jeździł na kucyku i mieszkał w pałacu – siebie jednak ukazał jako sierotę, którego ojciec był analfabetą.

- Mały nie chce, aby wybrano go na posiłek i dlatego na różne – coraz bardziej desperackie – sposoby próbuje przekonać Grubego i Średniego do zmiany decyzji (ukazuje idylliczny obrazek swojego życia: huśtające się dzieci, haftującą żonę; próbuje przekonać siebie i pozostałych, że człowiek na morzu – listonosz – ma w ręku pieczoną świnie, a nie torbę z listem do niego; wmawia, że jest zatruty i dla dobra pozostałych nie powinien być skonsumowany; aby przesunąć czas egzekucji bardzo dokładnie myje nogi).
- Mały chciał sprawiedliwości: uważał, że od dziecka wszystko mu nie wychodzi i inni mieli lepiej niż on, dlatego choć raz chciał, aby było inaczej. Ironia polega na tym, że Mały rzeczywiście miał gorzej niż pozostali (Gruby zawsze dostawał to, co chciał; Średni umiał dostosować się do sytuacji, pokazać swoją użyteczność). Mały ostatecznie został przekonany, by poświęcić się dla nich.

5.

Przykładowe odpowiedzi:

- a) Gdyby Gruby przegrał losowanie, zostałby zjedzony (albo wymyśliliby inny sposób na to, by zjeść Małego).
- b) Gdyby Mały znalazł w kufrze cielęcinę z groszkiem lub gdyby Średni powiedział o tym odkryciu głośno, Mały nie zostałby zjedzony.

- c) Gdyby Mały i Średni spiskowali przeciwko Grubemu, wygraliby wybory.
- d) Gdyby Listonosz i Lokaj zostali na tratwie, zostaliby zjedzeni.
- e) Gdybym teraz nie wykonywał(a) ćwiczenia, słuchał(a)bym polskiej muzyki.

KONTEKSTY

1.

Propozycje muzyczne

1.1.

a) Bohater wspomina dawne (dobre) czasy, gdy jest sam, przyjaciele są daleko od niego, gdy (wreszcie) ma czas dla siebie i (dlatego) czuje się dziwnie; b) Bohater oprócz błękitnego nieba potrzebuje również: szerokiej drogi, wysokiej góry, kawałka chleba, złotego słońca i mocnego wiatru.

1.2.

b) ¹pragnę, ²zobaczę, ³znacę, ⁴rozumiem, ⁵nie umiem, ⁶mam, ⁷wszystko, ⁸sam, ⁹miałem, ¹⁰rzucić, ¹¹zostać

2.

Leszek Kołakowski, *Mini-wykłady o maxi-sprawach*

a) Profesor Leszek Kołakowski rozważa dwa podstawowe znaczenia wolności: 1) wolność człowieka jako jednostki (dzięki temu, że człowiek ma zdolność

wyboru, wolność jest cechą immanentnie mu przypisaną); 2) wolność człowieka jako części kultury, społeczeństwa, które podlega określonym prawom (wolność zawsze wiąże się z ograniczeniami – nie ma prawdziwej wolności bez wyznaczenia tego, co zakazane).

- b) Robinson Crusoe z powieści Daniela Defoe pt. *Przypadki Robinsona Crusoe* (oryginał: *The Life and Strange Surprising Adventures of Robinson Crusoe*) na bezludnej wyspie nie podlega żadnemu prawu, a więc zbiorowi zasad, nakazów i zakazów. Przez to nie może dokonywać wyborów (nie ma wolności wyboru), w związku z czym nie może być prawdziwie wolny.
- c) Oto fragment wywodu Kołakowskiego, w którym autor przywołuje dowcip o wolności bazujący na stereotypach narodowościowych: „żart [...] pochodzący bodaj sprzed pierwszej wojny światowej: w Austrii to, co nie jest zakazane, jest dozwolone; w Niemczech to, co nie jest dozwolone, jest zakazane; we Francji wszystko jest dozwolone, również to, co jest zakazane; w Rosji wszystko jest zakazane, również to, co jest dozwolone”.
- d) Wykład prof. Leszka Kołakowskiego warto rozpatrywać w kontekście utworu Mrożka pt. *Na pełnym morzu*, w tym postawy, którą reprezentował Mały. Bohater dokonał wyboru i w takim znaczeniu możemy mówić o jego wolności – zgodził się na to, by zostać zjedzonym w imię wyższych idei (ma poczucie misji, chce dobrowolnie poświęcić się dla

innych – pozostałych dwóch rozbitków). Ostatecznie nie wiemy, jaki był finał historii (można jednak założyć, że był taki, jak obmyślił to sobie Gruby – Mały został zjedzony). Zgoda bohatera na pewno ułatwiła spełnienie zaplanowanej przez Grubego i wykonanej przez Średniego „nieuchronności” losu Małego. Warto zastanowić się jednak, czy wybór dokonany pod wpływem silnej perswazji, mocnej presji jest tak naprawdę wolny i prawdziwy...

3.

Kazimierz Wierzyński, *Strofa o wolności*

- a) Utwór powstał w czasie II wojny światowej. Został opublikowany w tomie *Krzyże i miecze*, wydanym w 1946 roku, i wraz z tomami *Ziemia-Wilczyca* (1941) oraz *Róża wiatrów* (1942) zaliczany jest do utworów wojennych poety.
- b) Utwór traktuje o wolności narodu, kraju. Wiersze wojenne Wierzyńskiego dotyczą ideowego i moralnego sensu walki rozumianej jako obrona szeroko pojętych wartości, w tym odzyskania wolności (suwerenności) przez ciemionych (okupowane państwa).
- c) Potrzeba wolności porównana jest do potrzeby istnienia świata natury (obłoków, ptaków, rzek, gór), a także potrzeby istnienia porządku dnia i nocy, istnienia ciał niebieskich, ciągłego ruchu, systemowości oraz boskości Boga.

- d) Wolność potrzebna jest człowiekowi po to, aby zaludnił Ziemię, która jest mu poddana (aluzja do fragmentu *Księgi Genesis z Biblii*, gdzie Bóg rozkazał ludziom uczynić ziemię sobie poddaną).

4.

Tamara Łempicka, *Autoportret w zielonym bugatti*

- a) imiesłowy: ⁰będący, ¹reprodukowanym, ²wyemancypowanej, ³namalowawszy, ⁴wzmocnione, ⁵wpisując się, ⁶prowadząca, ⁷wyzwoloną, ⁸podkreślone, ⁹Zastosowane, ¹⁰upodabniających się
- b) Tekst o Tamarze Łempickiej i jej autoportrecie dotyczy wolności kobiety – jej emancypacji, prawa do swobody i niekonwencjonalnego stylu życia.

Sławomir Mrozek

List w butelce

Przygotowanie do lektury

2.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
l	h	i	g	m	a	k	f	j	d	e	c	b

3.

0) c, 1) a, 2) b, 3) b, 4) c, 5) a, 6) c, 7) a, 8) b, 9) c, 10) c, 11) b, 12) a

4.

a) działać, b) sympatię, c) przeszkód, d) przyjemne, e) sercu, f) oczywiste, g) nadzieję, h) przekonanie, i) odpowiedź, j) zrobienia, k) zakończenia

5.

⁰miał nadzieję, ¹Wyrażam głębokie przekonanie, ²postrzymać się od, ³czuć (odczuwać) sympatię, ⁴bez przeszkód, ⁵czekała na (ich) odpowiedź, ⁶Dzięki (Chwała) Bogu, ⁷nie podlegają dyskusji, ⁸prowadzić do, ⁹leży (mi) na sercu, ¹⁰jest miły dla ucha, ¹¹przystąpił do rzeczy

Po przeczytaniu

ROZUMIENIE TEKSTU I ĆWICZENIA LEKSYKALNO-GRAMATYCZNE

1.

- a) Nie, nadawca nie chce ujawnić swojej tożsamości, ponieważ to jego zdaniem obniżyłoby rangę komunikacji.
- b) Nadawca pisze list, by zakomunikować, że on i odbiorca (a więc ludzkość) mają „do spełnienia wielką i szlachetną misję” (ale tego nie doprecyzowuje).
- c) Nie, nadawca listu przeważnie nie stosuje się do zasady grzeczności względem odbiorcy – z reguły nie używa wielkich liter w zwrotach do adresata (wyjątkiem jest podpis kończący list: „Twój [...] Bliźni”). Nie wiemy, czy takie działanie jest nieplanowane czy celowe (w tym drugim przypadku byłoby to świadectwo realnego braku szacunku do odbiorcy, mimo wyrażanych słownie odmiennych deklaracji).
- d) Cytat: „Wystarczy włożyć odpowiedź do butelki, zakorkować i wrzucić do najbliższej wody”. Wrzucenie butelki do wody jest zaśmiecaniem środowiska.

2.

- 0) a, 1) b, 2) c, 3) c, 4 a

3.

0) C, 1) E, 2) A, 3) F, 4) B, 5) D

4.

a) NIE, b) NIE, c) TAK, d) TAK, e) NIE, f) BI, g) TAK, h) NIE, i) NIE, j) NIE, k) TAK

5.

5.1.

a) wujku, b) panie doktorze, c) mamó, d) panie kierowco, e) Anusiu, f) Karolu, g) pani magister

5.2.

a) Miła Przyjaciółko, b) Szanowny Panie Profesorze, c) Ukochana Ciociu, d) Najmilszy Dziadku, e) Kochany Mężu, f) Najdroższa Córeczko, g) Szanowna Pani Dyrektor, h) Drogie Dziecko

6.

⁰rolach głównych, ¹adaptację, ²zaskakujących, ³wydarzeń, ⁴chicagowską, ⁵dziennikarką, ⁶listem, ⁷miłosnym, ⁸ukochanej, ⁹wspomnianego, ¹⁰mężczyzny, ¹¹reperowaniem, ¹²Bohaterów, ¹³Theresie, ¹⁴liście, ¹⁵prawdziwych, ¹⁶imionach, ¹⁷szufladzie, ¹⁸rodzinnej, ¹⁹miejsowości, ²⁰widzu

7.

a) Gdyby Rafał znalazł list, pogodzilibyśmy się.

- b) Gdyby rodzice Rafała poznali mnie osobiście, wiedzieliby o mnie więcej.
- c) Gdybym miała więcej czasu, mogłabym napisać drugi list.
- d) Gdyby była ładna pogoda, moja przyjaciółka Kasia spacerowałaby po plaży – zbierałaby muszelki i sprzątałaby śmieci pozostawione przez turystów.
- e) Gdyby Kasia natrafiła na list w butelce, to by go przeczytała / to przeczytałaby go przed Rafałem!

8.

⁰jest znany, ¹Wynaleziono, ²produkuje się, ³zostało wyprodukowane, ⁴nie poddano, ⁵są znajdowane, ⁶Szacuje się, ⁷nie myślano, ⁸wyrzuci się, ⁹zostaną przeniesione, ¹⁰jest odkrywany, ¹¹słyszało się, ¹²odkryto, ¹³zostanie znalezione, ¹⁴odda się, ¹⁵natrafia się, ¹⁶był wyrzucany

9.

⁰skrytości, ¹napisanie, ²wyjścia, ³wzięcie, ⁴wpatrywaniu się, ⁵rozmowę, ⁶smutku, ⁷porównaniu, ⁸pieczenie, ⁹szycie, ¹⁰huśtaniem, ¹¹noszeniem, ¹²zatroskanie, ¹³paleniu, ¹⁴głupota, ¹⁵zdrowie, ¹⁶młodości, ¹⁷życia, ¹⁸śpiewanie, ¹⁹zostawianie, ²⁰wieczności

PISANIE

1.

⁰K, ¹P, ²C, ³C, ⁴C, ⁵m, ⁶T, ⁷w, ⁸m, ⁹T, ¹⁰H, ¹¹A, ¹²m, ¹³ś,
¹⁴g, ¹⁵j, ¹⁶M, ¹⁷B, ¹⁸E, ¹⁹w, ²⁰T, ²¹m, ²²M(m), ²³T, ²⁴C, ²⁵W,
²⁶Dz(dz), ²⁷T, ²⁸R(r)

MÓWIENIE

3.

Wśród elementów, które łączą opowiadanie pt. *List w butelce* i jednoaktowy dramat pt. *Na pełnym morzu*, wskazać można zarówno te, które dotyczą poetyki Sławomira Mrożka, jak i tematyki obu utworów. W obu dziełach widoczne są środki wyrazu charakterystyczne dla twórczości Mrożka, takie jak: czarny humor, ujęcie groteskowe, satyra i ironia. Oba utwory mają również wymiar filozoficzny – nawiązują do uniwersalnych rozważań nad kondycją człowieczeństwa. Akcja i tematyka obu tekstów związana jest z wodą (morzem). Kto wie, może ostatni rozbitek z *Na pełnym morzu* po ostatnim posiłku zdecydowałby się na napisanie listu, włożenie go do butelki i wrzucenie do morza?

KONTEKSTY

1.

Marian Golka, *Bariery w komunikowaniu i społeczeństwo (dez)informacyjne*

1.1.

a) NIE, b) BI, c) TAK, d) NIE, e) NIE, f) TAK

2.

Propozycje muzyczne

2.1.

- b) ¹pisze, ²listonosz, ³długi, ⁴czeka, ⁵poleczone, ⁶białe
- c) Listonosz z piosenki pracuje na wsi (por. tytuł piosenki). Akcja utworu dotyczy dawnych realiów (piosenka powstała w drugiej połowie lat 60. minionego wieku). Listonosz cieszy się dużą popularnością i szacunkiem, ponieważ przynosi wiadomości od innych, ze świata (w tym od wujka z zagranicy). Na listy długo się czeka, stanowią namacalne świadectwo kontaktu z bliskimi – wszystko to powoduje, że przekazywana korespondencja jest tak pożądana. Wiejski listonosz porusza się na rowerze, każdy go przepuszcza (ustępuje mu drogi). Tematyka listów dotyczy codziennych spraw: radości, trosk i tęsknoty za osobami, z którymi się koresponduje. Utwór nosi tytuł *Medytacje wiejskiego listonosza*, ponieważ dotyczy listonosza z takiej

miejsowości, jego znaczenia, a także tego, co zdaniem przekazującego korespondencję znajduje się w listach.

3.

Tadeusz Różewicz, *List do ludożerców*

3.1.

- a) Ludożerca – osoba, która je (potocznie *żre*) ludzi, to kanibal.
- c) Powiedzenie *Człowiek człowiekowi wilkiem* jest tłumaczeniem łacińskiej sentencji *Homo homini lupus est*, która funkcjonuje w różnych językach Europy (m.in. w angielskim, francuskim, rosyjskim, węgierskim, chorwackim czy litewskim); ukazuje uniwersalną – niestety – prawdę o ludzkiej skłonności do wzajemnej nieżyczliwości, zawiści.

3.2.

- a) „Ludożercy” w wierszu Tadeusza Różewicza to egoiści, którzy na drugiego człowieka „patrzają wilkiem”. To osoby nastawione wrogo do innych, egoistyczne, myślące tylko o zaspokojeniu własnych potrzeb. Postępowanie „ludożerców” zostaje ukazane na przykładzie zwyczajnych sytuacji: niechęci do wskazania lub ustąpienia miejsca w pociągu, chęci zajęcia jak najlepszej pozycji, osiągnięcia celu bez oglądania się na innych, ciągłej rywalizacji w codziennym życiu (wykupywanie deficytowych towarów, stawianie siebie i swoich potrzeb na pierwszym miejscu: *ja mnie mój moje / mój żołądek mój włos / mój odcisk*

moje spodnie / moja żona moje dzieci / moje zdanie). Podmiot liryczny wchodzi w rolę nauczyciela dostrzegającego osoby słabsze, mniej pewne siebie i mniej zaradne.

- b) Bezwzględnych „ludożerców” trudno nazywać „kochanymi”. Inicjująca wiersz apostrofa jest oksymoronem (metaforycznym zestawieniem wyrazów o przeciwstawnym znaczeniu): nazwanie kogoś „ludożercą” świadczy o krytyce i niechęci, dodanie epitetu „kochany” można z jednej strony zinterpretować jako ironię, z drugiej zaś jako wyraz empatii, zrozumienia dla ludzkich słabości (sygnalizowanie zdawania sobie sprawy z niedoskonałości – zarówno tytułowych „ludożerców”, jak i bardziej bezbronnej części społeczeństwa).
- c) Wiersz ma formę listu otwartego, stanowi apel do egoistów o przyjęcie postawy bardziej otwartej, życzliwej, altruistycznej, bo to jest istotą człowieczeństwa. Podmiot liryczny jako członek społeczeństwa identyfikuje się ze zbiorowością, do której się zwraca („nie zjadajmy się”, „nie zmartwychwstaniemy”).
- d) Utwór jest przykładem wiersza wolnego, składa się z sześciu strof o różnej liczbie wersów (pierwsza z nich liczy pięć wersów, druga – trzy, trzecia, czwarta i szósta – po cztery, piąta – dziewięć); różni się także liczba sylab w ramach wersu (od trzech do dziesięciu), ponadto utwór nie ma rymów ani znaków interpunkcyjnych. Pojawiają się jedynie wielkie litery, które rozpoczynają każdą strofę lub podkreślają kluczowe słowa (w ostatniej). Utwór jest

przykładem tzw. wiersza różewiczowskiego, który cechuje m.in. rezygnacja z kunsztu wersyfikacyjnego i ozdobnych środków stylistycznych (zdaniem Różewicza po II wojnie światowej nie ma już miejsca na klasyczną formę w poezji).

Uwagi dodatkowe:

Wiersz został opublikowany w tomiku z 1958 roku zatytułowanym *Formy*. Utwór nawiązuje do realiów ówczesnego społeczeństwa okresu PRL, stanowi krytykę egoistycznej, wrogiej postawy wobec innych – ukazuje absurdalne zachowanie (m.in. zachłanne wykupowanie wszystkiego dla siebie, wynikające z braku towarów w sklepach). Wymowa wiersza jest jednak uniwersalna – podobnie jak aluzyjnie przywoływana w nim maksyma o antycznej proweniencji.

Spis treści

Sławomir Mrożek	5
Sławomir Mrożek: <i>Na pełnym morzu</i>	13
Ćwiczenia	41
Sławomir Mrożek: <i>List w butelce</i>	85
Ćwiczenia	95
Klucz do ćwiczeń	127

Tłumaczenie na język angielski: Agata Olszowa
Tłumaczenie na język niemiecki: Brigitte Schniggenfittig
Tłumaczenie na język rosyjski: Anait Velian
Tłumaczenie na język francuski: Anna Gałęziowska-Krzystolik
Tłumaczenie na język portugalski: Regiane Maria Czervinski
Tłumaczenie na język chiński: Shengmiao Yu

Projekt okładki: Marek Francik
Redakcja: Anna Piwowarczyk
Korekta: Adriana Szaforz
Łamanie: Marek Zagniński
Redaktor inicjujący: Przemysław Pieniążek

Sprzymyamy otwartej nauce. Publikacja dostępna na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0)

ISSN 2720-5800

ISBN 978-83-226-4230-6 (wersja elektroniczna)

<https://orcid.org/0000-0002-3307-5338> <https://doi.org/10.31261/PS.224>

Mrozek, Sławomir
Na pełnym morzu ; List w butelce / Sławomir Mrozek
; zaadaptowała i opracowała Maria Waclawek ;
[tłumaczenie na język angielski: Agata Olszowa,
tłumaczenie na język niemiecki: Brigitte
Schniggenfittig, tłumaczenie na język rosyjski:
Anait Velian, tłumaczenie na język francuski:
Anna Gałęziowska-Krzystolik, tłumaczenie na język
portugalski: Regiane Maria Czervinski, tłumaczenie
na język chiński: Shengmiao Yu]. Wydanie I. -
Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego,
2022. - (Czytaj po Polsku : materiały pomocnicze
do nauki języka polskiego jako obcego : edycja dla
średnio zaawansowanych ; t. 15)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
<https://wydawnictwo.us.edu.pl>
e-mail: wydawnictwo@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 4,75. Ark. wyd. 5,0. PS 224.

Materiały pomocnicze do nauki języka polskiego jako obcego

Seria

CZYTAJ PO POLSKU

jest właśnie dla Ciebie, jeśli:

- ✓ znasz język polski na poziomie **podstawowym**, **średnim** lub **zaawansowanym**,
- ✓ chcesz poznać najważniejsze dzieła literatury polskiej, zanim po nie sięgniesz w oryginale,
- ✓ chcesz wzbogacić słownictwo, które jest niezbędne do czytania literatury,
- ✓ zamierzasz zdawać egzamin certyfikacyjny z języka polskiego.

Książkę opracowano z uwzględnieniem standardów wymagań egzaminacyjnych Państwowej Komisji ds. Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego

poziom średni — B1/B2

ISSN 2720-5800

Egzemplarz bezpłatny

ISBN 978-83-226-4230-6

Więcej o książce

